

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Hilda Ärlemalm

Inkomstbeskattning av ackord

JURM01 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Mats Tjernberg

Termin för examen: VT2013

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte	11
1.3 Avgränsning	11
1.4 Metod och material	11
1.5 Disposition	12
2 INKOMSTBESKATTNING AV ACKORD	14
2.1 Skatteplikt för ackordsvinst	14
2.2 Obeståndskravet	16
2.2.1 Bevisbördan	17
2.2.2 Betydelsen av uppgörelsens form	17
2.2.3 Obeståndsbedömningen	19
2.2.3.1 Obeståndsbedömningen i NJA 1994 s. 336	20
2.2.3.2 Obeståndsbedömningen i underrättspraxis	21
2.3 Kravet på villkorslöst efterskänkande	23
2.4 Ackord mellan företag i intressegemenskap	25
3 AVDRAG FÖR ACKORDSFÖRLUST	27
3.1 Ackordsförluster i inkomstslaget kapital	28
3.2 Ackordsförluster i inkomstslaget näringsverksamhet	31
3.3 Ackordsförlust på närstående företag	32
3.3.1 Ackord betingat av intressegemenskap	33
3.3.2 Affärsmässigt betingat ackord	35
4 UNDERSKOTTSAVDRAG VID ACKORD	37
4.1 Huvudregeln för avdragshinder vid ackord	37

4.2	Samtidiga begränsningar enligt andra regler	39
4.2.1	Koncernbidragsspärren eller fusionsspärren	39
4.2.2	Beloppsspärren	40
4.3	Behandling av kringgåenden	41
4.4	Ackord i handels- eller kommanditbolag	42
5	ANALYS	44
5.1	Lagstiftningens utformning och funktion	44
5.2	Skatteplikt för ackordsvinst	46
5.3	Avdragsrätt för ackordsförluster	48
5.4	Underskottsavdrag vid ackord	51
5.5	Avslutande kommentarer	52
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	54
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	58

Summary

The purpose of this thesis is to clarify and examine the tax consequences of composition settlements for those persons to whom the arrangement applies.

The various forms of compositions are agreements between a debtor and his creditors, which can be entered into voluntarily or compulsorily depending on the type of composition. The significance of a composition settlement is generally a reduction of the debtor's amount of debt, possibly in combination with a moratorium or other forms of abatement, e.g. pertaining to the means of payment. The part of the debtor's debt which finally ceases to exist due to the composition agreement is considered a composition gain.

No new form of management originates from composition settlements outside of bankruptcy; the debtor is the only possible taxpayer. The courts have consistently held that the debtor's composition gains are tax exempt, provided that the composition complies with certain requirements. This is justified by the fact that the debtor's tax-paying capacity isn't augmented by the composition as its only effect is a decrease of the debtor's amount due.

The arrangement must, regardless of its formal classification, comprise an unconditional – partial or complete - remission of the debtor's amount due. The remission must be irreversible and definitive.

The debtor must be insolvent at the time of entering into the composition settlement. Insolvency is at hand when the debtor is unable to pay his maturing debts. In this context it is not sufficient that the debtor is temporarily insolvent. The courts make an insolvency assessment, where the debtor's entire financial situation is taken into consideration and a forward projection is made. It has been established in case-law that it is in principle immaterial how the debtor obtains the means to pay his maturing debts. The debtor also has the burden of proof to demonstrate, or at least demonstrate adequately, that he was in fact insolvent at the time of entering into the composition settlement.

Gains arising from private composition arrangements are also tax-exempt. The real significance of the legal act is a deciding factor; the debt must cease to exist, in accordance with civil law, through the settlement.

If the debtor and the creditors are associated enterprises, and the composition is conditioned by this community of interests, the gains originating from the composition settlement will be considered taxable income. However, gains from a composition will be tax-exempt provided that the composition is conditioned solely by commercial considerations.

The debtor's expenses in conjunction with the composition settlement are not deductible.

The regulation of the creditors' right to deduct losses on composition settlements constitutes a deviation from the principle of reciprocity, as the composition debtor's gains originating from the composition settlement are tax-exempt. In practice symmetry in taxation is achieved by limiting the

debtor's right to offset losses carried forward (these losses are reduced by gains arising from the composition). If a joint-stock company is part-owner in a trading company or a limited partnership company which obtains a composition settlement it is the deficit of the joint-stock company that is limited by these regulations.

For the creditors the composition settlement signifies a loss, as the part of their claims that is remitted is, subject to certain conditions, considered disposed of. Unconditional composition settlements are considered equivalent to disposal, thus a deduction for losses pertaining to compositions are allowed in the (Swedish classification of) revenue types business and capital.

The creditors' expenses incurred in connection with a composition settlement ought to, as a manifestation of the symmetry principle, be deductible according to the applicable rules for the business revenue type.

Creditors are also allowed to deduct composition losses under the rules for business revenue. According to case-law the part of a claim that is remitted is considered definitively disposed of. This means that the remission is considered to constitute a disposal of the remitted part of the claim and entitling the creditor to deductions according to the aforementioned regulations. This also comprises losses pertaining to capital assets.

According to the rules for capital revenue a composition loss is deductible provided that the loss is real and definitive, and also that it cannot be considered a personal cost of living.

Losses arising from composition settlements may be deductible even if the debtor and creditors are associated enterprises – provided that the composition is not conditioned by this community of interests.

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete är att klargöra vilka skatterättsliga konsekvenser ett ackord får för de personer som omfattas av ackordet.

Ackord är en överenskommelse, som antingen sker frivilligt eller tvångsvis, mellan gäldenären och en eller flera av hans borgenärer. Innebörden är vanligtvis nedsättning av gäldenärens skulder, eventuellt kombinerat med betalningsanstånd eller andra lättnader som exempelvis avser betalningsmetoden. Som ackordsvinst räknas den del av gäldenärens skulder som på grund av ackordsuppgörelsen definitivt upphört gälla.

Det uppkommer inget nytt skattesubjekt vid ackord utom konkurs; ackordsgäldenären är det enda möjliga skattesubjektet.

För gäldenärens del är ackordsvinst enligt fast rättspraxis skattefri, men detta förutsätter att ackordet uppfyller vissa krav. Detta motiveras av att skatteförmågan inte ökar när ackordets enda effekt blir att gäldenärens skuldsättning minskar.

Uppgörelsen ska, oavsett hur denna formellt betecknas, utgöra ett villkorslöst efterskänkande av hela eller delar av gäldenärens skuld. Efterskänkandet ska vara oåterkalleligt och definitivt.

Gäldenären ska vid tillfället för ackordet befinna sig på obestånd. Obestånd föreligger när gäldenären inte kan betala sina förfallande skulder. En tillfällig betalningsoförmåga är inte tillräckligt. Domstolarna gör i detta sammanhang en obeståndsbedömning, där gäldenärens hela ekonomiska situation beaktas och en prognos görs av dennes framtida förutsättningar. I praxis har fastställts att det i princip saknar betydelse hur gäldenären ordnar fram medel till sina förfallande skulder. Det är gäldenären som bär bevisbördan för att visa, eller åtminstone göra sannolikt, att han är på obestånd vid ackordstidpunkten.

Även vinster från underhandsackord omfattas av skattefrihet. Det är rättshandlingens verkliga innebörd som är avgörande; fordringen ska civilrättsligt upphöra genom ackordet.

Om gäldenären och borgenärerna är i intressegemenskap, vilken betingat ackordet, blir ackordsvinsten skattepliktig. Även inom en intressegemenskap kan dock ackordsvinster vara skattefria – under förutsättning att ackordet uteslutande motiverats av affärsmässiga hänsyn.

Gäldenären får inte dra av sina kostnader i samband med ackordsuppgörelsen.

Regleringen av ackordsborgenärernas avdragsrätt för ackordsförluster innebär ett avsteg från reciprocitetsprincipen eftersom gäldenärens ackordsvinst är skattefri. I praktiken skapas en symmetri i beskattningen genom begränsning av gäldenärens rätt till underskottsavdrag. Den mottagna ackordsvinsten reducerar gäldenärens avdrag för inrullat underskott. Om ett aktiebolag är delägare i handelsbolag eller

kommanditbolag som erhåller ett ackord är det däremot aktiebolagets underskott som åsyftas.

För borgenärerna innebär ackordet en förlust, då den del av deras fordran som efterges under vissa förutsättningar anses definitivt avyttrad.

Villkorslöst ackord är likvärdigt med avyttring, därmed kan avdrag för ackordsförlust medges i inkomstlagen näringsverksamhet och kapital.

Borgenärens kostnader i samband med en ackordsuppgörelse bör, som ett utslag av symmetriprincipen, vara avdragsgilla i inkomstlaget näringsverksamhet.

I inkomstlaget kapital är en ackordsförlust avdragsgill under förutsättning att den är verklig och definitiv, samt att den inte kan anses utgöra en personlig levnadskostnad.

I inkomstlaget näringsverksamhet medges avdrag för borgenärens ackordsförluster i enlighet med de allmänna avdragsreglerna. Enligt rättspraxis upphör den del av en fordran som definitivt eftergetts genom ett ovillkorat ackord. Detta innebär att eftergiften utgör en avyttring av den eftergivna delen av fordran och berättigar till avdrag. Detta grundar avdragsrätt i inkomstlaget näringsverksamhet även för förlust på fordringar som utgör kapitaltillgångar.

Även om det föreligger en intressegemenskap mellan företag kan avdrag för ackordsförlust medges, förutsatt att ackordet inte betingats av denna intressegemenskap.

Förord

Ett varmt och innerligt tack till min handledare Mats Tjernberg för ett gott bemötande och värdefulla synpunkter på denna uppsats. Ett varmt tack även till mina nära och kära för stöd och uppmuntran under arbetet med uppsatsen.

Malmö, våren 2013

Hilda Ärlemalm

Förkortningar

A.a.	Annan anförd
AB	Aktiebolag
ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
BrB	Brottsbalken (1962:700)
Cit.	Citat alternativt citeras
Dir.	Kommittédirektiv
EU	Europeiska Unionen
Fi	Finansdepartementet
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
Jfr.	Jämför
KL	Kommunalskattelagen (1928:370)
Klgdn	Klaganden
KR	Kammarrätten
KRNG	Kammarrätten i Göteborg
KRNJ	Kammarrätten i Jönköping
KRNS	Kammarrätten i Stockholm
LAU	Lagen (1993:1539) om avdrag för underskott i näringsverksamhet
LFR	Lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion
m.fl.	med flera
not	notismål från Regeringsrätten
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv avd. 1
Prop.	Proposition
ref	referatmål från Regeringsrätten
RH	Rättsfall från hovrätterna
RN	Riksskattenämnden
RSV	Riksskatteverket
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFS	Svensk Författningssamling

SIL	Lagen om statlig inkomstskatt (1993:1539)
SN	Skattenytt
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
SST	Svensk skattetidning
TN	Taxeringsnämnden
ÅRL	Årsredovisningslagen

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ett ackord är allmänt uttryckt en överenskommelse mellan en gäldenär och hans borgenärer om nedsättning av hans skulder, eventuellt förenat med betalningsanstånd.¹

En ackordsöverenskommelse kan ingås frivilligt och vara grundat på avtalsrättsliga principer, det kallas i så fall ett underhandsackord. Dessa är inte lagreglerade.² Ett underhandsackord är en överenskommelse mellan en gäldenär och någon av, eller alla, hans borgenärer. Endast borgenärer som deltar i överenskommelsen blir bundna av den.³

Det finns även offentliga ackord och ackord i konkurs; dessa utgör tvångsackord.⁴ Reglerna finns i 3 kap. LFR respektive 12 kap. konkurslagen⁵. Bestämmelserna stämmer i stort sett överens.⁶ Offentligt ackord i ett företagsrekonstruktionsförfarande initieras av gäldenären, se 3 kap. 1 § LFR. Det är en möjlighet om det inte går att nå en frivillig överenskommelse om nedsättning av fordringar.⁷ Ett tvångsackord gäller enligt 3 kap. 8 § LFR även mot borgenärer som inte personligen har godkänt ackordet, såvida de omfattas av 3 kap 3 § LFR; detta gäller även okända borgenärer. Motsvarande regler finns i 12 kap. 21 och 11 §§ konkurslagen.⁸ Tanken är dock att bara oprioriterade borgenärer ska delta i offentliga ackord, eftersom prioriterade borgenärer förväntas få betalt för sina fordringar, se LFR 3 kap. 2 § respektive 12 kap. 11 § konkurslagen.⁹

Det finns olika former och beteckningar på ackord, som förklaras här efter i syfte att ge en bättre överblick. I beskattningshänseende är det dock av större betydelse vad ett ackord faktiskt innebär, så uttrycken används sparsamt i resterande delar av uppsatsen.

Dividendackord är vanligast förekommande. Innebörden är att fordringarna nedsätts till en viss procent, gränsen för offentliga ackord är lagstadgad medan ackordsprocenten är oreglerad för underhandsackord.¹⁰ Detta är den vanligaste varianten, som också kan innehålla beståndsdelar av andra ackordstyper.¹¹

¹ Bergström s. 6.

² Mellqvist s. 11 och 119 samt SOU 2010:2 s. 89.

³ Bergström s. 193 och Folkesson s. 100.

⁴ Heuman s. 270.

⁵ SFS 1987:672.

⁶ Folkesson s. 111.

⁷ Persson & Karlsson-Tuula s. 41.

⁸ Persson & Karlsson-Tuula s. 118 f. och prop. 1995/96:5 s. 208.

⁹ Folkesson s. 106.

¹⁰ Bergström s. 41 och Folkesson s. 97.

¹¹ Welamson & Mellqvist s. 274.

Likvidationsackord, eller avvecklingsackord (ibland underhandskonkurs), går ut på att gäldenären antingen lämnar ifrån sig sina tillgångar till borgenärerna i gengäld mot att de oprioriterade borgenärerna avstår från den del av sina fordringar som inte täcks av vad fordringarna inbringar eller att gäldenärens tillgångar säljs och att intäkterna från försäljningen fördelas på borgenärerna (fordringarna kvarstår i så fall till den del de inte täcks).¹²

Ett moratorieackord, eller prolongationsackord, är enbart en överenskommelse om betalningsanstånd eller någon annan bestämd eftergift, exempelvis betalningsmetoden.¹³

Den första ackordslagen tillkom 1921. Den gällde offentliga ackord men avsåg också att underlätta underhandsackord. Det offentliga ackordet skulle vara ett incitament för att göra ackordsborgenärer förhandlingsvilliga.¹⁴

Senare tillkom 1970 års ackordslag (1970:847), som gällde ackord både i och utanför konkurs. Dess ackordsförfarande användes dock inte till den grad som förväntades, varför lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion infördes.¹⁵ I förarbeten och doktrin framförs att det övervägande ändamålet med lagstiftningen är att undvika konkurser; även om det inte är ett krav så är förhoppningen att ett rekonstruktionsförfarande avslutas med en ackordsöverenskommelse. Avsikten med förslaget till lagen om företagsrekonstruktion som presenterades 1992 var att minska antalet konkurser och även minska risken för kapitalförstöring genom att skapa ett ”förfarande som är enklare, snabbare och mer flexibelt”.¹⁶ Ackordslagen upphörde att gälla vid LFR:s ikraftträdande och dess ackordsförfarande infördes, med ackordslagens regler väsentligen oförändrade, i 3 kap. LFR.¹⁷

Insolvensutredningen tillsattes under 2007 med avsikten att utreda bland annat om möjligheterna till ackord skulle utökas.¹⁸ Utredningens förslag presenterades 2010, med förslag om bland annat införande av ett insolvensbo¹⁹ som nytt skattesubjekt och utökad möjlighet till ackord i form av ett separat ackord²⁰, men förslagen har inte lett till några förändringar i lagstiftningen om ackord.²¹

De skattepolitiska motiven till hur beskattning sker vid ackordsförfaranden har i praktiken en stark anknytning sinsemellan. De har, enligt Mattssons terminologi, såväl fiskal som icke-fiskal karaktär,²² och uppmärksammar reglernas betydelse för makroekonomiska (nationalekonomiska effekter) och mikroekonomiska intressen (påverkan på enskilda företag och samspelet

¹² Bergström s. 111 och Folkesson s. 98.

¹³ Bergström s. 120 och Folkesson s. 97.

¹⁴ Möller & Jönzén (red.), Susanna Tropp, s. 41.

¹⁵ Se prop. 1995/96:5 och Förordningen (1996:783) om företagsrekonstruktion, jfr. SFS 1996:764.

¹⁶ Hellners & Mellqvist s. 272 och prop. 1995/96:5 s. 54 f., 114 och 169 (citatet hämtades från s. 55).

¹⁷ Hellners & Mellqvist s. 34, SOU 1992:133 och prop. 1995/96:5.

¹⁸ Dir. 2007:29.

¹⁹ SOU 2010:2 s. 116 f.

²⁰ A.a. s. 364-366.

²¹ A.a. s. 92-97, 116 f. och 364-366.

²² Mattsson s. 83 ff.

dem emellan).²³ Fiskala motiv syftar främst till att beskattningen ska ge inkomster till det allmänna, medan icke-fiskala motiv tar andra hänsyn, t.ex. till enskilda företags förutsättningar.²⁴

I doktrin och förarbeten finns en viss samsyn om att konkursinstitutet förvisso har en viktig funktion som kontrollmekanism i ett marknadsekoniskt samhällssystem, men att processen kan vara utdragen och kostsam. Ackord är i jämförelse enklare och mer flexibelt – underhandsackord vilar snarast på avtalsrättsliga principer och styrs av de deltagande personerna – vilket kan ge snabbare lösningar och minska skadeverkningarna för inblandade personer (i synnerhet gäldenärsföretaget). Som en följd skapas bättre förutsättningar för dess borgenärer att fortsätta sin verksamhet och kapitalförstörelse kan i viss mån undvikas. Eftersom insolvensrättsliga problem skiftar behövs även olika typer av verktyg för att lösa dem.²⁵

Som Welamson konstaterar är de offentliga ackorden kanske inte så vanliga, men å andra sidan ett bra incitament för borgenärer att ingå underhandsackord. Konkurs medför en stor risk för kapitalförstörelse och försämrade möjligheter för de inblandade företagen att fortsätta sina verksamheter. Ackord, särskilt underhandsackord, är i jämförelse betydligt enklare och diskretare. Ackordsgäldenärens framtida utsikter är betydligt bättre om mindre av offentlighetens ljus faller på hans ekonomiska besvär.²⁶

Statens ställning i ackordsförhandlingar styrs av lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar. Den gäller både underhandsackord och offentliga ackord.²⁷

De allra flesta statliga fordringar, såsom majoriteten av skatter och avgifter, är förenade med förmånsrätt, men det kan finnas andra fordringar. Staten avstår sin förmånsrätt om den deltar i ackordsförhandlingar. Det är främst förhandlingar om underhandsackord som staten deltar i.²⁸

Enligt 4 § lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter föreskrivs att ackordsförslag får antas om det ”kan anses ekonomiskt fördelaktigt för det allmänna och det inte med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden eller av någon annan anledning framstår som olämpligt från allmän synpunkt. Ackordsförslag som inte framställts i konkurs eller enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion får antas endast om övriga berörda borgenärer godkänner det.”²⁹

”Skatteackordslagen har både ett rent ekonomiskt rekvisit och ett lämplighetsrekvisit.”³⁰ Bedömningen av ackordsförslag präglas, med tanke på skattemoralen snarare än förmånligheten för det allmänna, av

²³ Prop. 1995/96:5 s. 53-56.

²⁴ Mattsson s. 83 ff.

²⁵ Prop. 1995/96:5 s. 53-56, Pelin s. 143 f. och Welamson (1961) s. 748-751.

²⁶ Welamson (1997) s. 16 f., 194-196 och Welamson (1961) s. 750 f.

²⁷ RSV s. 268 och Edström m.fl. s. 137.

²⁸ RSV s. 266 f.

²⁹ SKV *Företagsrekonstruktion och överlämnande av fordringar*.

³⁰ Möller & Jönzén (red.), Eva Fee, s. 54.

återhållsamhet. Särskilt vid förmodade oegentligheter är det ovanligt med ackord.³¹

Även om ämnet för uppsatsen har avgränsats till att uteslutande avse svensk lagstiftning och svensk rättstillämpning förtjänar begreppet avyttring beträffande värdepapper utgivna av utländska företag ett mycket kort omnämnande. Enligt 44 kap. 8 § 2 p. IL anses, beträffande utländska företag, värdepapper avyttrat när det företag som gett ut det har upplösts genom konkurs. Det kan rimligen antas att detta inte hade accepterats om EU-domstolen prövat frågan idag.³²

1.2 Syfte

Avsikten med detta examensarbete är att utreda inkomstbeskattningen vid olika former av ackordsöverenskommelser. I uppsatsen analyseras förutsättningarna för skattefrihet för gäldenärens ackordsvinst, borgenärernas avdragsrätt, reglerna om underskottsavdrag vid ackord (och reglernas samverkan med andra spärregler). Någon uppmärksamhet ägnas också helt kort de skattepolitiska överväganden som legat till grund för utformningen av inkomstbeskattningen på området, detta avsnitt fungerar huvudsakligen som en överblick och en utgångspunkt för en diskussion om lagstiftningens praktiska funktion och vissa aspekter av beskattningen.

1.3 Avgränsning

Med hänsyn till uppsatsens syfte och önskade omfattning avgränsas dess område till att avse inkomstbeskattningen av uppnådda ackordsuppgörelser; vilka fordringar som omfattas av ett ackord, påverkan på justerad anskaffningsutgift eller frågor om skattetillägg ska påföras berörs inte. Det gör inte heller andra former av beskattning, exempelvis mervärdesskatt, eller regler om företrädaransvar.

Beskrivningen och klarläggandet av beskattning vid ackord görs, med undantag för en mycket kortfattad kommentar till avyttringsbegreppet i förhållande till värdepapper utgivna av utländska företag, uteslutande utifrån svensk intern skatterätt och svensk rättstillämpning.

1.4 Metod och material

För att besvara frågeställningarna har en traditionell rättsvetenskaplig metod använts. Detta innebär att slutsatserna baseras på studier av lagtext, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Dessa källor har använts för att hitta relevant information, för att tolka de aktuella rättsreglerna och för att värdera tolkning och tillämpning av gällande rätt. Syftet är ett klagörande av gällande rätt, som sedan får tjänstgöra som avstamp för en analys av lagstiftningens praktiska funktion.

³¹ RSV s. 266 f.

³² Lars Pelin, Telefonintervju den 2 maj 2013.

Beträffande lagstiftning är främst konkurslagen, LFR och IL av intresse. Till dessa hör förordningen (1996:783) om företagsrekonstruktion och konkursförordningen (1987:916). Underhandsackord regleras inte uttryckligen, men bestämmelser om offentligt ackord finns i LFR och konkurslagen. Förarbetena till dessa lagar är naturligtvis också relevanta, liksom i viss mån förarbetena³³ till den numera upphävda Ackordslagen (1970:847), eftersom denna till stor del oförändrad infogades i 3 kap. LFR.³⁴

Eftersom ackordsgäldenärens skattskyldighet endast regleras avseende begränsning av underskottsavdrag, och ackordsborgenärens ackordsförluster helt saknar uttrycklig lagreglering, blir den naturliga utgångspunkten uttalanden i förarbetena och en omfattande undersökning av hur skattekonsekvenserna vid ackord har bedömts i rättstillämpningen. Det är också ett naturligt utslag av skatterättens dynamiska utveckling att rättstillämpningen har en given plats. I vissa avseenden har även kammarrättsdomar använts, då som ett supplement till avgöranden av högre dignitet och uttalanden som gjorts i förarbetena, för att illustrera de bedömningar som görs och konkretisera olika faktiska omständigheter som kan påverka utgången av exempelvis en obeståndsbedömning eller förekomsten av en reell intressegemenskap. Även om dessa avgöranden saknar prejudikatsvärde i sig illustrerar de rättstillämpningen i underrättspraxis i särskilt viktiga frågor och bedömningarna som görs rymms väl inom avsikter framförda i förarbeten, den faktiska tillämpningen i mål med prejudikatvärde i sig samt den gängse uppfattningen i doktrin.

Rättstillämpningen och utvecklingen i rättspraxis har fått stort utrymme i utredningen och behandlas integrerat under respektive avsnitt. I samband med detta används också skatterättsliga teorier och perspektiv från doktrinen för att belysa rättstillämpningens genomslag och praktiska betydelse, samt de överväganden som lagts till grund för utformningen av inkomstbeskattningen av olika sorters ackord.

Förändringar i rättsläget har beaktats fram till den 1 maj 2013.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en presentation av frågeställningen och hur denna ska behandlas. För att ge ett perspektiv på lagstiftningen innehåller avsnitt 1 en kort historisk återblick på ackordsinstitutet. Denna följs av ett teoretiskt perspektiv, där de skatterättsliga principer som påverkat lagstiftningens utformning och som används vid tolkningen nämns. Olika former av ackordsöverenskommelser förklaras därefter, samt statens ställning vid ackordsförhandlingar, och slutligen ett mycket kortfattat internationellt perspektiv på beskattningen av ackord.

Tyngdpunkten i uppsatsen ligger på inkomstbeskattningen av ackord, då detta är själva kärnan i uppsatsen. Gäldenärens skatteplikt för ackordsvinster behandlas i avsnitt 2. I avsnitt 3 undersöks ackordsborgenärens

³³ Prop. 1970:136.

³⁴ Hellners & Mellqvist s. 158.

avdragsmöjligheter för ackordsförluster. Möjligheterna till underskottsavdrag behandlas i avsnitt 4. Uppsatsen avrundas med en analys och några avslutande kommentarer i avsnitt 5.

2 Inkomstbeskattning av ackord

Det uppstår ingen ny förvaltningsform vid ackord utom konkurs; ackordsgäldenären är det enda möjliga skattesubjektet.³⁵

Pelin framför att en bokföringsåtgärd är en indikation på eftergift av en fordran, även om den inte medför någon beskattning förrän fordringen definitivt avyttrats. Som stöd anförs äldre rättspraxis där en bokföringsåtgärd ansetts utgöra en indikation på eftergift av en fordran, jämför exempelvis RÅ 1953 Fi 1626 och RÅ 1956 Fi 147.³⁶

Det framgår dock av rättspraxis att bokförda nedskrivningar kräver motsvarande rättshandlingar för att kunna ge upphov till någon skattepliktig inkomst. I följande avgöranden fastslogs att endast en bokföringsåtgärd inte är tillräckligt i sig.

I RÅ 1953 Fi 1626 hade fordringar på en man skrivits ner i bolagets bokföring, men att döma av handlingarna hade inte hustruns dödsbo tillförts någon kapitalinkomst genom dessa bokföringstransaktioner. Hennes dödsbo ansågs därför inte ha fått någon skattepliktig inkomst.

I RÅ 1956 Fi 147 hade fordran på en person avskrivits i en förenings bokföring. Det var däremot inte visat att fordran faktiskt hade efterskänkts – eller något värde överhuvudtaget överfördes till honom - genom avskrivningen.

Grege framför att endast en bokföringsmässig transaktion i sig inte utlöser några beskattningseffekter eftersom fordringsförhållandet kvarstår rent civilrättsligt tills överenskommelsen även i praktiken genomförs. Detta framgår av exempelvis NJA 1960 s. 114, och gäller som fast praxis.³⁷

En persons aktiva medverkan genom att själv godta ett rättsförhållande såsom giltigt kan dock vara tillräckligt för att konstatera giltigheten av ett rättsförhållande – innan någon förmögenhetsöverföring sker. I NJA 1960 s. 114 fanns i det insolventa bolagets inventarium upptaget en fordran på L, denne var bolagets likvidator och hade själv undertecknat inventariet och en balansräkning som stämde med inventariet. Han ansågs därför ha godkänt att bolaget hade en giltig fordran på honom.

2.1 Skatteplikt för ackordsvinst

Huvudregeln framgår av 15 kap. 1 § IL, vilken stadgar att: ”Ersättningar för varor, tjänster och inventarier, avkastning av tillgångar, kapitalvinster samt alla andra inkomster i näringsverksamheten ska tas upp som intäkt.”

³⁵ Pelin s. 147.

³⁶ A.a. s. 148.

³⁷ Grege (1992) s. 343.

Vanligtvis innebär eftergift av en fordran att gäldenärens ekonomiska situation förbättras så att eftergiften kan likställas med en beskattningsbar intäkt; om denna faller in under något inkomstslag kan beskattning aktualiseras.³⁸ Högsta förvaltningsdomstolen fastställde emellertid i RÅ 1929 Fi 2032 att vinst som uppkommer vid nedsättning av fordringar, såvitt fordringarna civilrättsligt upphör till den del de innefattas i överenskommelsen, inte är skattepliktig.

Ackordsvinst ansågs även skattefri i RÅ 1929 Fi 396, där kammarrätten koncist noterade att ”antagas finge, att de överklagade taxeringarna varit obehöriga” varför beskattningen av ackordsvinsten undanröjdes. Domen överklagades, men Högsta förvaltningsdomstolen avslog överklagandet.

Gäldenärens obestånd är en förutsättning för att skattefrihet ska föreligga, i praxis har bedömningen gjorts att den bokföringsmässiga vinst som uppkommer vid eftergiften inte varit hänförlig till skattepliktig inkomst. Bedömningen grundas på att en insolvent gäldenär oavsett ackordet likväl inte kunnat betala sina skulder, så den eftergivna delen har inte utgjort en reell vinst då hans skatteförmåga inte har påverkats av ackordet.³⁹ I förarbetena konstateras att en insolvent gäldenär ”knappast/.../får någon ökad skattebetalningsförmåga genom att en skuld blir avskriven” även om hans ekonomiska situation kanske förbättras något.⁴⁰ Grege menar att skattefriheten ”bygger på ett skattekraftsresonemang”.⁴¹ Bedömningen som gjorts i rättspraxis framgår av de utvalda rättsfall som presenteras i detta och följande avsnitt.

I rättspraxis har det fastslagits att ackordet måste vara föranlett av gäldenärens obestånd, se RÅ 1929 Fi 396 och RÅ 1963 ref. 48. Det är inte tillräckligt med tillfälliga betalningssvårigheter, utan en obeståndsbedömning görs av gäldenärens hela ekonomiska situation och framtidsutsikter.⁴² Obeståndsbedömningen beskrivs utförligare i avsnitt 2.2.3.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i RÅ 1929 Fi 2032 kortfattat att ”det finge antagas, att klgdn icke åtnjutit någon år 1924 beskattningsbar inkomst”. Ackordsvinsten skulle alltså inte beskattas, eftersom skulden och ackordet tar ut varandra med följderna att det inte uppstod en användbar inkomst som borde beskattas.

Den princip om skattefrihet för ackordsvinst som fastslogs i RÅ 1929 Fi 396 och RÅ 1929 Fi 2032 anses idag utgöra fast praxis. Det konstaterades redan i en proposition från 1960 att detta var fastslagit.⁴³ Gäldenärens ackordskostnader är däremot inte avdragsgilla (se RÅ 1937 Fi 33). Enligt skatterättslig doktrin kan detta ses som ett utslag av symmetriprincipen.⁴⁴

³⁸ Pelin s. 148.

³⁹ Pelin s. 148.

⁴⁰ SOU 1989:33 s. 168.

⁴¹ Grege (1992) s. 351.

⁴² KRNJ 2003-10-31, mål nr 1629-01, se även KRNG 1999-08-25, mål nr 459-1997.

⁴³ Se prop. 1960:30 s. 91.

⁴⁴ Pelin s. 149.

Eftergiften ska vara oåterkallelig och definitiv för att en överenskommelse om eftergift ska anses utgöra ackord, se RÅ 1983 Aa 128. Mer om rättsfallet och bedömningen av om en definitiv avyttring skett finns i avsnitt 2.3.

2.2 Obeståndskravet

Skattefrihet för en ackordsvinst förutsätter att mottagaren befann sig på obestånd när eftergiften lämnades; det räcker inte med tillfällig betalningsoförmåga (jfr RN 1960 4:4 och RN 1962 4:5 där ackordsvinsterna befanns skattepliktiga).⁴⁵ Det måste göras en helhetsbedömning av gäldenärens ekonomiska situation för att avgöra om obeståndskravet är uppfyllt, denna presenteras närmare i avsnitt 2.2.3.

Om gäldenären inte befann sig på obestånd blir vinsten som uppkommer till följd av eftergiften skattepliktig (förutsatt att den faller under något av inkomstlagen). Eftergiften anses då öka gäldenärens skatteförmåga i motsvarande mån.⁴⁶

Att en överenskommelse betecknas som ackord är inte heller tillräckligt för att vinsten ska vara skattefri, även om gäldenären uppenbart har vissa ekonomiska problem, mer om detta i avsnitt 2.2.2 och 2.2.3.

Överenskommelsen måste ha tillkommit på grund av gäldenärens insolvens och inte av andra anledningar, d.v.s. den ska vara motiverad av en realistiskt bedömd risk för att betalningar av förfallande skulder uteblir.⁴⁷

Det faktum att ett företag har en dålig likviditet har inte ansetts likvärdigt med att det befann sig på obestånd. RN 1960 4:4 handlade om ett skuldsatt aktiebolag med rejäla underskott. Med hjälp av en grundlig omorganisation ökades dock lönsamheten och vissa konsolideringar gjordes. Likviditeten var dålig på grund av dess stora skuldsättning och nedsättning förhandlades fram med dess större fordringsägare. RN ansåg att överenskommelsen inte föranleddes av att bolaget var på obestånd, varför nedsättningen inte utgjorde ett skattefritt ackord. RN förklarar inte sin insolvensbedömning, men det kan noteras att det var andra gången som bolaget lyckades förhandla fram nedsättning av sina fordringar och att dess utsikter måste ha tett sig ljusare efter ägarbytet, som skedde i samband med första nedsättningen, och omstruktureringen. Inte minst hade det också minskat sin skuldsättning och borde kunna förbättra sin likviditet framöver.

Den faktiska innebörden av en eftergift har i rättspraxis tillmätts betydligt större betydelse än huruvida bolaget var på obestånd. I RN 1962 4:5 hade en kommun gått i borgen för vissa av ett aktiebolags skulder – utan att äga några aktier i bolaget. Bolagets ekonomiska situation gjorde att det inte kunde betala vare sig räntor eller amorteringar, så kommunen betalade dessa och fick en fordran på grund av amorteringarna (räntorna hade kostnadsförts). Fordran eftergavs senare på grund av bolagets ekonomiska situation, varpå frågan om skattemässig behandling av efterskänkandet

⁴⁵ A.a. s. 149.

⁴⁶ Pelin s. 149 f.

⁴⁷ KRNG 2003-05-13, mål nr 2677-01.

uppstod. RN ansåg inte att intäkten som uppstod vid avskrivningen var en skattefri ackordsvinst, utan menade att innebörden var ett bidrag från kommunen för att hjälpa bolaget. RN gick inte in på några detaljer i sin insolvensbedömning, men det är ett rimligt antagande att det gjorts en helhetsbedömning av det ekonomiska samspelet mellan kommunen och bolaget.

2.2.1 Bevisbördan

Enligt rättspraxis är det ackordsgäldenären som bär bevisbördan för att han har varit på obestånd vid det tillfälle som eftergiften lämnades och att denna betalningsoförmåga inte endast var tillfällig.⁴⁸

2.2.2 Betydelsen av uppgörelsens form

Skattefriheten bedöms utifrån rättshandlingens faktiska innebörd, utan hänsyn till dess formella beteckning.⁴⁹ I rättspraxis har även överenskommelser som bara omfattat en av borgenärerna bedömts som ackord, men i andra fall har den motsatta slutsatsen nåtts. Grege ger RÅ 1972 Fi 848 som exempel och menar att dessa olika utgångar beror på att en helhetsbedömning görs, där andra faktorer påverkar.⁵⁰

Det framgår av rättspraxis att även ackordsvinst vid underhandsackord, dvs. överenskommelser på avtalsrättslig grund, kan vara skattefri om ackordet motiveras av gäldenärens obestånd, jfr RÅ 1929 Fi 396, RÅ 1963 ref. 48 och RÅ 1968 Fi 1813.

Den faktiska innebörden av en rättshandling avgör beskattningskonsekvenserna, inte den formella beteckningen, vilket Högsta förvaltningsdomstolen fastslog i följande avgörande. I RÅ 1988 ref. 85 ägde den skattskyldige och hans hustru vardera hälften av ett aktiebolag och ett handelsbolag. De lät aktiebolaget låna ut pengar till handelsbolaget, varpå aktiebolaget efterskänkte skulden. Makarna ansågs därmed befriade från betalningsansvar och beskattades som för utdelning för sina respektive andelar av det avskrivna beloppet.

Skattefrihet förutsätter inte ett offentligt ackord; det behöver inte ens omfatta alla borgenärerna, vilket skildras av exempelvis RÅ 1963 ref. 48. I målet träffade ett insolvent bolag (likvidationsplikt förelåg egentligen när ackordet träffades, även om likvidationsbalansräkning inte upprättats) frivilligt avtal om nedsättning av en fordran med en (av flera) borgenärer. Det var osäkert om överenskommelsen kunde anses som ett ackord enligt traditionell bedömning (slutsatsen var snarast att det inte var fallet), men eftersom nedsättningen föranleddes av bolagets ekonomiska situation – dess skulder översteg en realistisk värdering av tillgångarna – ansågs

⁴⁸ KRNG 1999-08-25, mål nr 459-97, KRNG 2003-05-13, mål nr 2677-01, och KRNJ 2003-10-31, mål nr 1629-01.

⁴⁹ Pelin s. 149.

⁵⁰ Jfr RÅ 1963 ref. 48, RÅ 1972 A 74 och RÅ 1987 not. 439 samt Grege s. 137.

ackordsvinsten ändå skattefri. Insolvensbedömningen betyder alltså mer än vilken form en ackordsuppgörelse tar.

En eftergift behöver dock inte utgöra ackord för att vara en skattefri inkomst. I RÅ 1968 Fi 1813 hade ett bolag avskrivit en fordran på en person, för att senare bevilja honom nya lån. Frågan gällde eftertaxering, taxeringsintendenten menade att avsikten inte varit att någon återbetalning skulle ske. Av bolagets revisionsberättelse framgick inte att det var avsett att någon återbetalning inte skulle ske. Prövningsnämnden ansåg att personen mottagit ett lån och att lånesumman därför inte utgjorde en skattepliktig inkomst. Varken kammarrätten respektive Högsta förvaltningsdomstolen gjorde någon ändring.

Även några underrättsdomar illustrerar bedömningen av en rättshandlings faktiska innebörd. I följande kammarrättsdom bedömdes en eftergift som skattepliktig intäkt för det mottagande bolaget. I fallet Fujirebio Diagnostics AB⁵¹ utreddes den skattemässiga behandlingen när en för bolaget utomstående person gjorde en partiell eftergift av en villkorad fordran. Bolaget argumenterade (förvisso i tredje hand) för att ett utländskt bolag, som investeringar gjorts i och till vars betalningsåtaganden Fujirebios egna förpliktelser enligt lånet kopplats, var på obestånd. Fujirebio ansåg att den efterskänkta delen av lånet skulle bedömas som ett skattefritt ackord. Det gjordes dock inga försök att visa att Fujirebio självt – som mottog eftergiften - var på obestånd. Bolagsstrukturerna och ett eventuellt andelsinnehav framgår inte av utredningen och omnämns inte i bedömningen, så jag lämnar det utan avseende. Av allt att döma skedde investeringen i form av ett lån till det kinesiska bolaget. Kammarrätten konstaterar, utan att närmare gå in på hur slutsatsen nås, att överenskommelsen om nedsättning av lånet inte utgör ett ackord. Rimligtvis beror det på att obeståndskravet inte är uppfyllt. Kopplingen mellan det kinesiska bolagets ekonomiska situation och Fujirebios förpliktelser fäste varken länsrätten eller kammarrätten avseende vid. Nedsättningen ansågs alltså utgöra en skattepliktig intäkt av näringsverksamhet enligt 15 kap. 1 § IL.

Nedsättning av en fordran måste, oavsett övriga faktorer, vara definitiv och oåterkallelig för att utgöra ett ackord. I KRNS 2009-12-28, mål nr 2413-09 och 2907-09, anslöt sig kammarrätten till länsrättens bedömning att fordran som omvandlades till ett villkorat aktieägartillskott inte utgjorde ett ackord. Det var ostridigt att fordran på bolaget omvandlades ”till ett kapitaltillskott i form av ett villkorat aktieägartillskott”. Länsrätten konstaterade, med hänvisning till RÅ 1983 Aa 128, att nedsättning av en fordran ska vara definitiv och oåterkallelig för att utgöra ett ackord. Länsrätten ansåg att omvandlingen av fordran till ett villkorat aktieägartillskott inte uppfyllde kraven, varför det sänkades stöd att tillämpa 40 kap. 21 § IL.⁵²

⁵¹ Kammarrättens i Göteborg dom den 15 maj 2008 i mål nr 7417-06.

⁵² Länsrätten i Stockholms läns dom den 20 februari 2009 i mål nr 5022-07, 5023-07 och 5025-07, s. 5 f.

2.2.3 Obeståndsbedömningen

Obeståndsbegreppet kommer till uttryck i den allmänna insolvensbestämmelsen i 1 kap. 2 § andra stycket konkurslagen: ”Med obestånd (insolvens) avses att gäldenären inte kan rätteligen betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfällig.” Enligt förarbetena var det avgörande om gäldenären kunde betala sina förfallande skulder. Vid prövningen av om gäldenären är insolvent ”får göras en samlad bedömning av hans förmögenhetsställning och förutsättningar att – vid behov genom realisation av tillgångar – kunna infria sina skulder i rätt tid. Härvid tas även hänsyn till hans förvärvsförmåga och möjligheter att få kredit.”⁵³

Av förarbetena framgår också att det inte ansågs vara en praktisk lösning att i lagtexten definiera en tillfällig betalningsoförmåga. Bedömningen görs istället utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Någon längre tids betalningsoförmåga bör inte accepteras, särskilt med tanke på borgenärerna. Som exempel nämner förarbetena att gäldenärens betalningsförmåga kan anses tillfällig om gäldenären exempelvis har tillgångar som täcker skulderna men som kräver viss tid för att omsättas i kontanter. Det skrivs uttryckligen att avsikten inte var att förändra gängse tolkning av obeståndsbegreppet.⁵⁴

I doktrin framförs att det, utöver vissa presummerande omständigheter enligt 2 kap. 8 och 9 §§ konkurslagen, finns förhållanden som kan ses som ”insolvensindicium”.⁵⁵ I förarbetena ges faktisk betalningsinställelse som exempel.⁵⁶ Enligt prop. 1975:6 utgör betalningsinställelse ”ett tydligt indicium på obestånd”.⁵⁷

Professor Stefan Lindskog uttalade i ett sakkunnigutlåtande där han diskuterar obeståndskravet och ”legaldefinitionen av obestånd/.../I doktrinen brukar framhållas att frågan om obestånd skall byggas på en prognos. Denna prognosbedömning innebär att en gäldenär kan anses vara på obestånd vid en tidpunkt då han faktiskt kan betala sina skulder, om det med tillräcklig säkerhet kan sägas att han vid en senare tidpunkt kommer att bli urståndsatt att så göra och denna oförmåga då inte kommer att endast vara tillfällig. Med ett faktiskt obestånd likställs ett prognostiserat framtida obestånd om prognosen kan göras med tillräcklig säkerhet.”⁵⁸

Även Grege framhåller att obeståndsbedömningen innefattar en prognos, där bland annat gäldenärens framtida förvärvs- och försäljningsmöjligheter och förväntade kreditvärdighet beaktas. Även de allmänna förutsättningar som gäller dennes verksamhet vägs in; konjunkturläge, eventuella högsåsonger för verksamheten. Obeståndsbedömningen är alltså en helhetsbedömning av gäldenärens ekonomiska situation med en prognos för hur denna kan

⁵³ SOU 1970:75 s. 60 f.

⁵⁴ Prop. 1975:6 s. 71 f. och 116 f.

⁵⁵ Welamson & Mellqvist s. 57 f.

⁵⁶ SOU 1970:75 s. 79.

⁵⁷ Prop. 1975:6 s. 154.

⁵⁸ Länsrättens i Göteborg och Bohus län dom den 11 december 1996, mål nr S 445-96, s. 5.

utvecklas.⁵⁹ Grege menar att obeståndsbedömningen inryms i ”den fria bevisprövningen i en skatteprocess”. Bedömningen grundar sig på gäldenärens faktiska omständigheter och de faktorer som tillmäts en avgörande betydelse kan alltså variera från fall till fall. Enlig Grege använder alltså Högsta förvaltningsdomstolen en fri tolkning av obeståndsbegreppet, där sakförhållandena i varje enskilt mål påverkar dess utgång.⁶⁰ Samma resonemang förs fram i underrättspraxis, där exempelvis koncernbidrag beaktas.⁶¹

2.2.3.1 Obeståndsbedömningen i NJA 1994 s. 336

Gäldenärens insolvens är enligt obeståndsbegreppet beroende av om han klarar av att betala sina förfallande skulder. I NJA 1994 s. 336 slog Högsta domstolen fast att gäldenären inte är på obestånd så länge han bedöms i normal ordning kunna betala sina förfallande skulder. I princip saknar det betydelse hur gäldenären ordnar medel till betalningarna. Bolaget ansågs inte vara på obestånd trots att det endast klarade av att betala sina skulder på grund av mycket missvisande bokföring.

Frågan i målet gällde, bland annat, huruvida det faktum att bolaget – till följd av sin förskönade bokföring – haft möjlighet att betala förfallna skulder hindrade att bolaget vid tillämpning av 11 kap. 1 och 2 §§ BrB skulle anses ha varit på obestånd vid de tillfällen som avsågs i åtalet. Det kan, som Riksåklagaren gjorde, noteras att ”det konkursrättsliga obeståndsbegreppet sammanfaller med det straffrättsliga”; . Innebörden av obeståndsbegreppet i 11 kap. 1 § BrB motsvarar alltså det som gäller enligt 1 kap. 2 § 2 stycket konkurslagen. Detta gör bedömningen intressant även ur vårt perspektiv.

HD tolkar obeståndsbegreppet i 11 kap. 1 § BrB till att e contrario betyda att obestånd inte kan anses föreligga ”så länge gäldenären bedöms komma att i normal ordning betala förfallande skulder” och tillägger att ”det saknar därvid i princip betydelse på vilket sätt gäldenären framskaffar medel till sådana betalningar”. Olagligt åtkomna medel är enligt HD en annan sak, där kan straffansvar aktualiseras.

Bolaget befann sig i en svår ekonomisk situation, med stora underskott och utan möjligheter att täcka detta underskott genom exempelvis försäljning av tillgångar. Det fick anses mycket osannolikt att det kunnat uppta nya lån om en kreditgivare känt till dess reella ekonomi.

I det aktuella målet kunde bolaget företrädesvis betala sina skulder efterhand som de förföll till betalning, fram tills den tidpunkt bolaget försattes i konkurs. HD bedömer att bolaget bara kunde klara sig så länge, trots sin dystra ekonomi, eftersom bolaget utnyttjade sina missvisande årsredovisningar för att få krediter. HD vidareutvecklar sitt resonemang med att ”utvecklingen visar att det inte funnits grundad anledning anta att bolagets kreditgivare skulle få kännedom om att årsredovisningarna var

⁵⁹ Grege (1992) s. 347 f.

⁶⁰ Grege s. 86 och 136.

⁶¹ KRNJ 2010-08-16, mål nr 2052-5053-09 och KRNG 2003-05-13, mål nr 2677-01. KRNG 1999-08-25 mål nr 459-1997, s. 9.

vilsledande.” Bolaget var därför inte på obestånd så länge det klarade av att betala sina skulder när de förföll till betalning.

2.2.3.2 Obeståndsbedömningen i underrättspraxis

Bedömningen kan, som framförts i föregående avsnitt, utgå från en mängd faktiska omständigheter. Rättspraxis från underrätterna är riklig och kan ge en viss överblick av hur bedömningen faktiskt kan göras.

Det är inte tillräckligt att långivaren uppfattat bolaget som insolvent vid nedskrivning av fordran. I KRNG 1999-08-25, mål nr 459-1997, hänvisade kammarrätten till NJA 1994 s. 336 och förarbetsuttalanden. Kammarrätten konstaterade att: ”För att avgöra om betalningsoförmågan är endast tillfällig får en bedömning göras av gäldenärens hela ekonomiska situation. Denna bedömning får karaktären av en mer eller mindre långsiktig prognos där en helhetsbedömning av gäldenärens ekonomiska situation skall företas. Därvid skall beaktas bl.a. gäldenärens egen förvärvsförmåga, hans möjligheter att erhålla en ny kredit eller att få betalningsuppskov, den allmänna konjunkturtendensen i hans bransch och hans möjligheter att realisera annan egendom. Obestånd föreligger inte så länge gäldenären bedöms komma att i normal ordning reglera skulder som förfaller till betalning.”⁶² (Ett mycket snarlikt resonemang framfördes i KRNJ 2003-10-31, mål nr 1629-01.)

Kammarrätten konstaterade att det inte räckte att långivaren uppfattat bolaget som insolvent vid nedskrivning av fordran. Bedömningen tog fasta på att bolaget kunnat uppta nya lån för fastighetsförvärv, även om fastigheten sedan visserligen var tidsödande att avyttra men kunde förväntas inbringa (ospecificerade) intäkter. Rörelseresultatet hade uppvisat överskott under de tre räkenskapsår som föregick överenskommelsen om nedskrivning. Det framkom varken uppgifter om betalningsproblem eller noteringar i årsredovisningar eller revisionsberättelser om en föreliggande obeståndssituation. Det fanns ingen utredning om bolaget kunnat ta upp nya lån eller sälja tillgångar för att kunna betala sina skulder. Bolagets ägare hade gjort tillskott till bolaget för att det skulle klara av att betala sina förfallande skulder. Det kan noteras, vid jämförelse med NJA 1994 s. 336, att detta är tillräckligt för att bolaget inte ska vara på obestånd; det kvittar om skulderna betalas med medel som aktieägarna tillskjuter, så länge skulderna faktiskt betalas. Kammarrätten ansåg att överenskommelsen troligtvis påverkats av borgenärens avveckling, det hade inte heller visats med tillräcklig säkerhet att bolaget befann sig på obestånd. Vinsten som uppkom från nedskrivningen befanns skattepliktig.

Ett annat kammarrättsavgörande, KRNG 2003-05-13, mål nr 2677-01, gällde också nedskrivning av fordran. Bolaget hade visserligen stora ackumulerade förluster och hade uppvisat negativt resultat under några år, om nedsättningen inte gjorts skulle bolaget varit tvunget att upprätta en likvidationsbalansräkning. Det hade dock inte tvingats göra några betalningsinställelser under perioden, utan hade betalat sina förfallande skulder och även upptagit nya lån – från externa och sinsemellan oberoende

⁶² KRNG 1999-08-25 mål nr 459-1997, s. 9.

långgivare. Bolaget ägde dessutom en fastighet och lyckades sälja två andra. Detta indikerade enligt kammarrätten att bolagets ”kreditvärdighet och förvärvsförmåga” var bra. Omständigheterna var sådana att bolaget sannolikt inte befann sig på obestånd, bolaget hade heller inte lyckats visa att det hade befunnit sig på obestånd när nedskrivningen gjordes. Vinsten som nedskrivningen gav upphov till befanns skattepliktig.

Målet illustrerar en intressant poäng; ett bolag kan mycket väl uppvisa negativa resultat och ha stora ackumulerade förluster under flera år utan att anses vara på obestånd – så länge det betalar sina förfallande skulder. Detta framgår även av NJA 1994 s. 336.

Utvecklingen av ett företags ekonomiska situation har också beaktats. I målet KRNJ 2003-10-31, mål nr 1629-01 träffades en överenskommelse om villkorad nedsättning och betalningsanstånd. Handelsbolaget hade klarat av att fullfölja sin avbetalningsplan (och gick dessutom med vinst under perioden), varpå de resterande skulderna avskrevs. Kammarrätten tog också hänsyn till att det fanns tecken på oegentligheter; det fanns stora skillnader mellan bokförda intäkter och redovisade bruttoersättningar som inte kunde förklaras. Tillgångar avyttrades för betydande summor och handelsbolagets ägare kunde förvärva ett nytt aktiebolag, låna ut pengar till detta och med hjälp av extern finansiering låta det förvärva en fastighet. Kammarrätten ansåg att detta tydde på att kreditgivaren bedömt att CS (ägaren) inte var på obestånd. En samlad bedömning av omständigheterna visade att varken ägaren eller handelsbolaget varit på obestånd när överenskommelsen om nedsättning och betalningsanstånd träffades, eller under den period som avbetalningsplanen omfattade. CS klarade inte att påvisa obestånd. Vinsten som uppkom genom nedsättningen befanns därmed skattepliktig.

Omstruktureringar av verksamheten kan förbättra ett företags betingelser genom att exempelvis minska kostnader och förbättra företagets resultat, de påverkar därmed också obeståndsbedömningen. KRNJ 2010-08-16, mål nr 2052-2053-09 gällde eftergift av en fordran. Bedömningen tog fasta på att bolaget erhållit koncernbidrag flera år i följd i direkt anslutning till nedskrivningarna. Det framgick dock inte hur de framtida möjligheterna till koncernbidrag såg ut. Bolaget hade inte upprättat någon kontrollbalansräkning och det fanns inga indikationer därtill i revisionsberättelserna. Särskilt uppmärksammades att verksamheten genomgått betydande omstruktureringar som medfört stora besparingar, förbättringar av försäljning och resultat, ökade marknadsandelar och uttryck från styrelsen om en ljus framtid. Banken hade medgivit nedskrivningar under två, på varandra följande, år. Moderbolaget hade dessutom omvandlat en del av sin fordran till ett aktieägartillskott. Bolaget hade inte kunnat visa att det befann sig på obestånd. Här gjordes en annorlunda bedömning, nedskrivningarna ansågs utgöra skattefria intäkter i form av villkorat aktieägartillskott – inte som ackord. Målet diskuteras även i avsnitt 2.3, beträffande villkorat tillskott.

Obeståndsbedömningen i KRNJ 2013-01-08, mål nr 2221-12 utgick från att bolaget – trots en ansträngd ekonomisk situation – lyckades uppta banklån och förhandla fram betalningsuppskov. Det fanns även en fastighet som

kunnat säljas, bolaget hade täckning för sitt egna kapital och visade en positiv tillgångssida i balansräkningen. Det framkom inga uppgifter om betalningsinställelser eller restföringar av skulder. Kammarrätten konstaterade att det saknades stöd, i bolagets handlingar eller annars, för att anse att bolaget befunnit sig på obestånd. Det är intressant att notera att överenskommelsen med banken inte fanns dokumenterad och att banken avböjde att yttra sig om denna. Vinsten befanns skattepliktig.

2.3 Kravet på villkorslöst efterskänkande

Av rättspraxis framgår att en ackordsöverenskommelse ska vara definitiv och oåterkallelig för att ett ackord ska föreligga. Bedömningen av villkorade eftergifter illustreras av utvalda rättsfall nedan.

En fordran som förenats med återbetalningsvillkor riktade mot bolaget anses inte definitivt och oåterkalleligt eftergiven. Detta framgår av exempelvis RÅ 1983 Aa 128 som bl.a. gällde frågan om bolaget erhållit ackord utan konkurs. Bolaget förhandlade fram en uppgörelse med vissa aktieägare och kreditgivaren om kapitaltillskott för att genomföra en rekonstruktion av sin verksamhet. Tvist uppkom om tillämpning av överenskommelsen, varpå förlikningsavtal slöts om delvis återbetalning till kreditgivarna. Omständigheterna i målet var ganska speciella, men bedömningen av avtalsvillkoren som riktats mot bolaget ger ändå en viss ledning. Varken överenskommelsen om kapitaltillskott eller det senare träffade förlikningsavtalet ansågs utgöra ackord, sannolikt beroende på de villkor om återbetalning som riktades mot bolaget. Villkoren innebar att bolaget under angivna förhållanden var skyldigt att delvis återbetala det efterskänkta beloppet.

Om återbetalningsvillkor däremot uppställts gentemot aktieägarna och inte mot aktiebolaget belastas det å andra sidan inte med någon återbetalningsskyldighet förrän stämmobeslut om återbetalning har fattats; det krävs nämligen ett stämmobeslut för att återbetalningsskyldigheten ska anses åvila bolaget. Detta fastslogs i RÅ 1987 ref. 145 och NJA 1988 s. 620 som relateras här nedan.

I RÅ 1987 ref. 145 fastslog Regeringsrätten att bolaget inte har någon ovillkorlig skyldighet att återbetala ett tillskott förrän års- eller bolagsstämman, i enlighet med 12 kap. (numera 17 och 18 kap.) ABL, beslutat om återbetalning. Innan sådant beslut fattats har bolaget inte någon förpliktelse som kan jämföras med en faktisk skuld.

NJA 1988 s. 620 gällde visserligen främst andra frågor, men Högsta domstolens resonemang om återbetalningsvillkor riktade gentemot bolaget har ett visst intresse. Enligt Högsta domstolen ska tillskott som förenas med villkor på bolaget om återbetalningsskyldighet behandlas som lån; det saknar betydelse om villkoret avser återbetalning först sedan övriga borgenärer har fått betalning eller om det gäller en obestämd tidpunkt. Har villkoret uppställts gentemot aktieägarna är återbetalningen beroende av beslut på bolagsstämma. Bolaget har i sådant fall inte någon återbetalningsskyldighet innan sådant beslut om återbetalning har fattats,

alternativt den summa som ska återbetalas tas upp som skuld i balansräkningen.

Även några kammarrättsdomar kan exemplifiera hur bedömningen görs, nedanstående är i linje med bedömningen som gjorts i ovanstående mål med självständigt värde.

Ett villkorat tillskott ansågs utgöra ackord när villkoren inte riktades gentemot bolaget. Kammarrättens i Göteborg dom den 13 maj 2003 i mål nr 666-01 gällde frågan om eftergift av fordran i form av kapitaltillskott utgjorde ett underhandsackord. Bankens eftergift av fordran gentemot bolaget var villkorad av att bolagets ägare förband sig att rösta för återbetalning när så var möjligt, alternativt ge banken företräde till återbetalning vid bolagets likvidation. Kammarrätten konstaterade att aktieägarna och banken hade träffat avtalet; bolaget var inte avtalspart. Avtalsvillkoren var enligt kammarrättens mening inte sådana att eftergiften kunde betraktas som ett villkorat kapitaltillskott; eftersom villkoren inte riktades mot bolaget ansågs fordringen i förhållande till bolaget eftergiven genom ackordet. Eftergiften betraktades som ett underhandsackord (som alltså inte fick inräknas i bolagets underskott och som inte berättigade till avdrag).

I ett annat kammarrättsavgörande gällde villkoren förvisso mot bolaget, men de avsåg andra fordringar, varför eftergiften av den aktuella skulden (som villkoren inte åsyftade) ansågs utgöra en skattefri ackordsvinst.

Kammarrättens i Jönköping dom meddelad den 18 oktober 2005 i mål nr 215-04 gällde frågan om villkorad eftergift innebar att skulden var definitivt eftergiven. Ägaren till den skuldtyngda enskilda firman och dennes långivande bank träffade en överenskommelse om eftergift av fordran på den enskilda firman. Överenskommelsen var villkorad; om någon av parterna inte uppfyllde sina förpliktelser upphörde överenskommelsen helt att gälla. Kammarrätten konstaterar att ägaren obestriddligen var på obestånd när överenskommelsen träffades och syftet med eftergiften var att undvika konkurs. Eftergiften utgjorde därför ett skattefritt ackord. Med hänsyn till villkorens innebörd ansåg kammarrätten inte att dessa hindrade att eftergiften ansågs utgöra ett ackord. Förpliktelserna som ägaren ålagts enligt överenskommelsen gällde betalning av andra skulder (enligt villkoren för respektive kredit) som han hade till banken (varav en del saknade samband med verksamheten i den enskilda firman). Kammarrätten ansåg att eftergiften inte skulle tas upp till beskattning även om fordran kvarstod på grund av villkoren. Ackordsvinsten var därmed skattefri.⁶³

I ett annat kammarrättsavgörande ansågs principerna som fastslogs i NJA 1988 s. 620 tillämpliga även på tillskott som lämnats av andra personer än aktieägare, varför tillskottet bedömdes som ett skattefritt ackord. I KR NJ 2010-08-16, mål nr 2052-2053-09 hade bolagets ägare ålagts villkor om återbetalningsskyldighet avseende nedskrivningarna av lånefordran. Fråga i målet var bl.a. om avtalet mellan bolagets ägare och banken innehöll sådana villkor som gjorde att nedsättningen skulle bedömas som ett villkorat

⁶³ Kammarrättens dom överklagades till Högsta förvaltningsdomstolen som i beslut den 28 april 2008, mål nr 7137-05, beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

kapitaltillskott istället för ackord. Kammarrätten noterade att ett aktieägartillskott inte belastar mottagaren med någon skuld utan bara ökar bolagets medel; ett aktieägartillskott som villkorats med återbetalningsskyldighet när bolagets resultat är tillräckligt bra belastar vanligtvis inte bolaget med några förpliktelser förrän bolagsstämman fattat beslut om återbetalning. Skulle då bankens nedskrivningar behandlas som vore de ett villkorat aktieägartillskott? Kammarrätten hänvisade till NJA 1988 s. 620, där Högsta domstolen fastslog att tillskott som villkorats gentemot aktieägarna, och inte mot bolaget, ska behandlas lika oavsett om de lämnats av en utomstående person. Kammarrätten ansåg i situationen i det nu aktuella fallet var likartad med den då aktieägare lämnar ett villkorat aktieägartillskott. Tillskottet gav inte upphov till någon skuld som belastade bolaget självt, utan anspråken åligger aktieägarna. Kammarrätten fann att omständigheterna i fallet gjorde bankens nedskrivningar jämförbara med ett villkorat aktieägartillskott. Bolaget skulle därför inte beskattas för eftergiften.

Vilka slutsatser kan då dras av ovanstående rättsfall? Den avgörande skillnaden mellan de mål där villkoren inte riktades gentemot bolaget och å andra sidan RÅ 1983 Aa 128 var att avtalskonstruktionen i detta mål var villkorat gentemot bolaget; om underskottet blev lägre än prognostiserat förelåg återbetalningsskyldighet för bolaget, medan det i de andra avtalskonstruktionerna uppställdes återbetalningsvillkor gentemot aktieägarna. Villkor som riktas mot aktieägarna belastar, som fastslogs i NJA 1988 s. 620 och RÅ 1987 ref. 145, inte aktiebolaget förrän beslut om exempelvis återbetalning i laga ordning fattats på års- eller bolagsstämma.

2.4 Ackord mellan företag i intressegemenskap

Detta avsnitt är avsett att ge en översikt av hur skatteplikten påverkas av om ett ackord är motiverat av intressegemenskap mellan företag snarare än affärsmässiga hänsyn. Bedömningen av om ett ackord betingas av intressegemenskap eller är affärsmässigt motiverat finns i avsnitt 3.3.

Ekonomisk intressegemenskap definieras i 14 kap. 20 § IL: ”Ekonomisk intressegemenskap som avses i 19 § anses föreligga om

– en näringsidkare, direkt eller indirekt, deltar i ledningen eller övervakningen av en annan näringsidkares företag eller äger del i detta företags kapital, eller

– samma personer, direkt eller indirekt, deltar i ledningen eller övervakningen av de båda företagen eller äger del i dessa företags kapital.”

Oavsett hur gäldenärens ekonomiska situation framstår måste det fastslås att ackordet tillkommit företrädesvis på grund av gäldenärens obestånd och inte på andra grunder. Om det kan antas att intressegemenskap mellan borgenär och gäldenär har påverkat ackordet blir ackordsvinsten i princip skattepliktig. Ackord som beviljas ett närstående bolag kan alltså bli

skattepliktigt för gäldenären, men det krävs en faktisk intressegemenskap utöver den officiella bolagsstrukturen.⁶⁴

⁶⁴ Prop. 1980/81:68 s. 201, Pelin s. 149, se även KRNJ 2010-08-16, mål nr 2052-5053-09.

3 Avdrag för ackordsförlust

Inkomstskattelagen reglerar inte uttryckligen vad som gäller för en borgenärs ackordsförluster.⁶⁵ I rättspraxis har avdragsrätten bedömts i förhållande till respektive inkomstslags förutsättningar för att rätt till avdrag ska föreligga. Bedömningen gestaltas av ett urval av rättsfall som behandlas i avsnitt 3.1 - 3.3. Rättsläget har tidigare varit oklart i frågan om ett ackord innebar en avyttring av fordran. Tolkningen och värderingen som gjordes av tillskott var inte helt entydig. RÅ 2009 ref. 41 och RÅ 2010 ref. 34 kastade ett nytt ljus på preciseringen av avyttringsbegreppet.

Tidigare ansågs värderingen av tillskott betydelsefullt eftersom det fanns ett visst stöd för att anse mellanskillnaden mellan fordringens marknadsvärde och dess nominella värde som ackord vid en eftergift av fordran. Detta var skatteverkets inställning, med stöd av KRNG 2003-05-26, mål nr 6638-01.⁶⁶ Skatteverket vidhöll också att mellanskillnaden mellan fordrans marknadsvärde och dess nominella belopp skulle minska avdrag för inrullat underskott.⁶⁷

Ett mycket värdefullt prejudikat från Högsta förvaltningsdomstolen klargjorde att ett villkorslöst ackord är likvärdigt med avyttring, oavsett om vederlag utgår. I RÅ 2010 ref. 34 fastslog Högsta förvaltningsdomstolen att en fordring definitivt upphört att gälla till den del den satts ned genom ett villkorslöst ackord. Villkorslöst ackord är alltså likvärdigt med avyttring, därmed kan avdrag för ackordsförlust medges i inkomstlagen näringsverksamhet och kapital.⁶⁸ Mer om målet i avsnitt 3.1 och 3.2.

Ackordsborgenären får vanligtvis avdrag för sin förlust genom att skriva ned sin fordran till det belopp han får enligt överenskommelsen. Detta är ett avsteg från reciprocitetsprincipen eftersom gäldenärens ackordsvinst är skattefri. Detta har dock påverkat utformningen av reglerna om underskottsavdrag vid ackord, jfr 40 kap. 21 § IL.⁶⁹

Bedömningen av vad som utgör en verklig respektive bokföringsmässig förlust behandlade Högsta förvaltningsdomstolen i följande mål, som visserligen inte gällde ett ackord, men bedömningen av vad som utgör en verklig förlust är ändå intressant. I RÅ 1985 1:86 ansågs förlust vid försäljning av aktier rent bokföringsmässig när dotterbolaget före avyttringen hade sålt fastigheter och sedan överfört vinsten (som översteg förlusten vid försäljningen av dess aktier) genom koncernbidrag till ett annat företag inom samma koncern. Eftersom ingen verklig förlust hade uppkommit förelåg inte avdragsrätt för förlusten som uppkom vid försäljningen av aktierna.

⁶⁵ Inkomstskattelagen (1999:1229) och Staberg s. 150.

⁶⁶ SKV, *Förluster på fordringar på eget bolag vid konkurs* och SKV, *Kapitaltillskott till underskotts företag*.

⁶⁷ SKV, *Kapitaltillskott till underskotts företag*.

⁶⁸ SKV 2013 s. 2562.

⁶⁹ Pelin s. 151-153.

3.1 Ackordsförluster i inkomstslaget kapital

Tidigare har hävdats att fordran som efterges genom ackord inte är avyttrad då rättshandlingen är vederlagsfri. Ackordsförluster hänförliga till inkomstslaget kapital skulle därför inte vara avdragsgilla.⁷⁰ Se exempelvis RÅ 1996 ref. 102, där avdrag inte medgavs eftersom avyttring inte ansågs ha skett. Rättsläget förändrades dock i och med RÅ 2010 ref. 34. En ackordsförlust är avdragsgill under förutsättning att den är verklig och definitiv⁷¹, samt att den inte kan anses utgöra en personlig levnadskostnad^{72, 73}.

I äldre rättspraxis gjorde Högsta förvaltningsdomstolen en annorlunda bedömning av tillskott och eftergifter; tillgångarna värderades inte – som i RÅ 2009 ref. 41 och RÅ 2010 ref. 34 – till nominellt värde utan marknadsvärdet vid tidpunkten då tillskott eller ackord lämnades skulle användas.

Högsta förvaltningsdomstolen begrundade i RÅ 2002 ref. 107 och RÅ 2002 not. 216 om värdet av ett tillskott som lämnats med andra tillgångar än kontanter ska värderas till dessa tillgångars nominella värde eller marknadsvärdet vid tidpunkten då tillskottet lämnas. Bedömningen utmynnade i att tillskott som inte lämnas kontant skulle värderas till tillgångarnas marknadsvärde vid den tidpunkt då tillskottet lämnas. Samma bedömning skulle göras när ett villkorat aktieägartillskott omvandlades till ett ovillkorat aktieägartillskott. Eftersom bolagen var på obestånd ansågs respektive fordran sakna marknadsvärde, därmed var den enda effekten av tillskotten att bolagens skulder och sammanlagda underskott minskade. Tillskottens nominella värde fick inte medräknas i omkostnadsbeloppet, eftersom de saknade marknadsvärde berättigade de alltså inte till avdrag för kapitalförlust.

Samma principer användes senare i underrättspraxis, exempelvis KRNG 2003-05-26, mål nr 6638-01, där frågan gällde om sökanden fick dra av en kapitalförlust avseende omvandlingen av regressfordran till ovillkorat aktieägartillskott. Kammarrätten gjorde bedömningen att rättshandlingen inneburit ett avstående av fordran gentemot bolaget (begreppet ackord undveks noga). Fordran upphörde när tillskottet lämnades. Kammarrätten ansåg, med hänvisning till RÅ 2002 ref. 107 och RÅ 2002 not. 216, att fordringarna inte hade något värde vid omvandlingstidpunkten. Denna bedömning grundades sannolikt på bolagets ekonomiska situation, det var så gott som uteslutet att det skulle kunna betala skulden. Kammarrätten konstaterade att: ”Även om avståendet från fordran skulle ha varit affärsmässigt betingat och således av onerös natur kan det därför inte anses som en sådan avyttring som utlöser reavinstbeskattning enligt 24 § 2 mom.

⁷⁰ SKV 2009 s. 588.

⁷¹ Se 44 kap. 23 och 26 §§ IL.

⁷² Avgränsning görs enligt 9 kap. 2 § IL.

⁷³ SKV, *Avdrag för förlust på fordran vid definitivt avstående*.

SIL.” Eftersom en avyttring inte ansågs föreligga aktualiserades inte kapitalvinstbeskattning.

Ett senare avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen behandlar frågan om en reversfordran utgjorde ett (motsvarande) värdepapper som kunde berättiga till avdrag för kapitalförlust enligt motsvarigheten till 44 kap. 8 § IL. I RÅ 2004 ref. 142 hade L J mot revers lånat ut 1 mkr till det av honom delägda bolaget. Han yrkade avdrag för kapitalförlust som uppkommit p.g.a. reversfordran, denna blev värdelös när bolaget försattes i konkurs. Frågorna i målet var om en reversfordran utgjorde ett finansiellt instrument och om detta i så fall kunde anses utgivet av bolaget enligt 24 § 2 mom. SIL. Bestämmelsen motsvaras numera av 44 kap. 8 § IL, där begreppet finansiellt instrument visserligen ersatts med uttrycket värdepapper, men någon ändring i sak inte avsetts.⁷⁴

Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade till RÅ 2002 ref. 105 och 106, enligt vilka innebörden av begreppet skulle bedömas mot bestämmelsens syfte. Domstolen uttalade också i målen att ”om en fordran skulle kunna anses som ett av ett bolag utgivet finansiellt instrument/.../det i vart fall måste krävas att fordringen genom bolagets försorg dokumenterats och konkretiserats gentemot den berättigade genom en utfärdad handling eller på något annat sätt.” Högsta förvaltningsdomstolen tolkade RÅ 2002 ref. 105 och 106 så att ’finansiellt instrument’ inte nödvändigtvis förutsätter att detta ska vara avsett för försäljning på finansmarknaden.

Eftersom reversen ostridigt utgjorde ett skuldebrev ansåg Högsta förvaltningsdomstolen att den var ett finansiellt instrument, som dessutom ”tillkommit och dokumenterats genom bolagets aktiva medverkan.” Fordran kunde alltså jämföras med ett värdepapper. Den ansågs därmed utgiven av bolaget på sådant sätt att en avyttring hade skett och avdrag kunde medges.

Rättsläget klarnade i ett av Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden från 2009. I RÅ 2009 ref. 41⁷⁵ ägde E.J. samtliga aktier i J AB, samt en fordran på bolaget. Under oktober 2002 omvandlades denna fordran till ett ovillkorat aktieägartillskott. Bolaget försattes i konkurs i november 2002. E.J. yrkade avdrag för kapitalförlusten avseende inkomsttaxering för 2003.

Frågan i målet var om en aktieägars fordran på bolaget skulle anses avyttrad (dvs. om omvandlingen utgör sådan avyttring som avses i 44:3 IL) när fordringen – som saknar marknadsvärde – omvandlades till ett ovillkorat aktieägartillskott.

Högsta förvaltningsdomstolen noterade att obestånd enligt förvaltarberättelsen var ett faktum redan i början av 2002. Tillskottet gjordes genom att E.J. avstod från sin fordran på bolaget. Detta innebar, för bolagets del, att dess egna kapital ökade i motsvarande mån. Frågeställningen i målet var om avståendet innebar att fordringen avyttrats och en avdragsgill kapitalförlust därigenom uppkommit.

Högsta förvaltningsdomstolen gjorde bedömningen att fordran upphörde gälla i och med avståendet, detta medförde också en ökning av bolagets

⁷⁴ Prop. 1999/2000:2, del 1, s. 509 f. och del 2, s. 522.

⁷⁵ I mål nr 4730-4731-06 var frågeställningen likartad och utgången samma.

egna kapital. Med knapp majoritet (3-2) drog Högsta förvaltningsdomstolen slutsatsen att även om fordran med hänsyn till bolagets ekonomiska situation kunde antas sakna marknadsvärde vid tidpunkten för tillskottet så utgjorde avståendet skattemässigt sett en avyttring, vilket berättigade till avdrag för kapitalförlust.

Minoriteten i Högsta förvaltningsdomstolen instämde i bedömningen att fordran kunde antas sakna marknadsvärde, men var av skiljaktig mening och anförde att avståendet därför inte ledde till en höjning av omkostnadsbeloppet för aktierna. Någon ersättning kunde därmed inte anses ha utgått för fordringen, varför denna inte skulle anses avyttrad och inte berättigade till avdrag för kapitalförlust.

Principerna för bedömning av ett tillskotts värde som Högsta förvaltningsdomstolen fastslog i RÅ 2009 ref. 41 vidareutvecklades i ett av dess senare avgöranden. I RÅ 2010 ref. 34⁷⁶ hade sökanden en fordran på ett bolag. Bolaget kom på obestånd och under rekonstruktionsförfarande ingicks en ackordsöverenskommelse där den aktuella fordran definitivt nedsattes till 50 procent. Frågan var om ackordet innebar att en avdragsgill kapitalförlust uppkom.

Högsta förvaltningsdomstolen inledde sin bedömning med att klargöra gällande rätt. Avdragsrätt för en kapitalförlust förutsätter att egendom avyttrats. Enligt 44 kap. 3 § IL avser avyttring försäljning, byte eller liknande överlåtelse av tillgång. Om fordran betalas anses den avyttrad enligt 44 kap. 4 § IL.⁷⁷ Har företaget som gav ut ett värdepapper gått i konkurs eller likviderats anses fordran avyttrad enligt 44 kap. 7 och 8 §§ IL.

Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade till uttalanden i förarbetena om innebörden av avyttringsbegreppet. Där sägs bl.a. att en avyttring förutsätter att ”egendomen eller en del av egendomen definitivt avhänts ägaren” och att i rättspraxis, exempelvis RÅ 1938 ref. 11, RN 1971 1:2, RÅ 1977 ref. 39 och RÅ 84 1:60, har avyttring i vissa fall förelegat även när egendomen upphört att existera utan att den överlåtits.⁷⁸ Det sägs också att avyttringsbegreppet har getts en vid innebörd i praxis och att avsikten inte är att göra någon ändring i sak.⁷⁹

Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade även till avgörandet i RÅ 2009 ref. 41 där avdrag för kapitalförlust medgavs när en fordran ansågs upphört gälla vid omvandling till ovillkorat aktieägartillskott. Fordringen ansågs avyttrad i och med omvandlingen; avdrag medgavs för dess nominella värde utan hänsyn till att fordringen saknade marknadsvärde när omvandlingen skedde.

Högsta förvaltningsdomstolen gjorde därefter bedömningen att den eftergivna delen av fordringen definitivt upphört att gälla i och med ackordet. Ackordet anses alltså jämförbart med omvandlingen som skedde i RÅ 2009 ref. 41. Högsta förvaltningsdomstolen menade också att i båda

⁷⁶ Högsta förvaltningsdomstolen avgjorde samma dag mål nr 5401-09 och 3799-09.

Frågeställningarna och utgången var närmast identiska med RÅ 2010 ref. 34.

⁷⁷ Jfr prop. 1999/2000:2, del 2, s. 511.

⁷⁸ Prop. 1989/90:110 s. 392.

⁷⁹ A.a. s. 710.

fallen gynnades bolagets egna kapital. Den del av fordringen som eftergivits genom ackordet existerar inte längre och kan inte göras gällande vid exempelvis konkurs. Högsta förvaltningsdomstolens slutsats blev därmed att den eftergivna delen av fordringen slutgiltigt berövats sökanden, eftersom det inte fanns någon grund att ifrågasätta att förlusten var faktisk gavs sökanden rätt till avdrag för kapitalförlust i inkomstslaget kapital.

Virin menar att rättsfallet har utökat det skatterättsliga avyttringsbegreppet till att omfatta ”värdeförlust på grund av ackord utan äganderättsövergång” samt att avdragsrätten gjorts oberoende av om betalning erhålls.⁸⁰

3.2 Ackordsförluster i inkomstslaget näringsverksamhet

Enligt huvudregeln i 16 kap. 1 § IL ska ”utgifter för att förvärva och bibehålla inkomster dras av som kostnad. Ränteutgifter och kapitalförluster ska dras av även om de inte är sådana utgifter”.

En kapitalförlust i inkomstslaget näringsverksamhet är, enligt 25 kap. 3 § IL, en förlust som uppkommer när kapitaltillgångar avyttras.

Kapitaltillgångar definieras där som andra tillgångar ”än lagertillgångar, pågående arbeten, kundfordringar och liknande tillgångar, inventarier, och patent” samt andra rättigheter enligt 18 kap. 1 § andra stycket 1 IL.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställde i RÅ 2010 ref. 34 att den del av en fordran som definitivt efterges genom ett ovillkorat ackord därigenom upphör att existera. Eftergiften utgör en avyttring av den eftergivna delen av fordran och berättigar till avdrag. Enligt Skatteverkets tolkning grundar detta även avdragsrätt i inkomstslaget näringsverksamhet för förlust på fordringar som utgör kapitaltillgångar, övriga villkor för avdragsrätt gäller dock fortfarande.⁸¹ RÅ 2010 ref. 34 behandlades i avsnitt 3.1.

Borgenärer medges avdrag för ackordsförlust i inkomstslaget näringsverksamhet med stöd av 16 kap. 1 § IL. Även borgenärens kostnader i samband med en ackordsuppgörelse bör vara avdragsgilla i inkomstslaget näringsverksamhet. Vid tillämpning av paragrafen blir i regel alla definitiva förluster i näringsverksamheten avdragsgilla; avdragsrätten är beroende av utgiftens samband med intäkternas förvärvande och bevarande, inte om kostnaden är typisk för verksamheten (vilket är en viktig skillnad i ackordssituationer). Förluster på vissa fordringar, exempelvis kundfordringar, är enligt Pelin troligtvis avdragsgilla innan de är definitivt avyttrade, men det måste göras en bedömning i varje enskilt fall för att bedöma om fordringarna är osäkra till den grad nerskrivning gjorts.⁸²

⁸⁰ Virin.

⁸¹ SKV 2013 s. 2562 f.

⁸² Pelin s. 149 och 151 f.

3.3 Ackordsförlust på närstående företag

I rättspraxis har fastställts att avdrag för ackordsförlust kan medges även om det föreligger en intressegemenskap mellan företag, förutsatt att ackordet inte betingats av denna intressegemenskap.⁸³ Bedömningen skildras i avsnitt 3.3.1 och 3.3.2. Ackordsförlust som betingats av intressegemenskap mellan borgenären och dennes gäldenärer är i princip inte avdragsgill; en begränsning som enligt Pelin definieras av det skatterättsliga ackordsbegreppet.⁸⁴

I rättspraxis har avdrag undantagsvis medgivits för ackord inom intressegemenskaper, då ackordet ansetts vara affärsmässigt motiverat.⁸⁵ Ett urval av rättspraxis presenteras i följande två avsnitt. Enligt förarbetena är det avgörande för bedömningen av avdragsrätten om det finns en reell intressegemenskap. I förarbetena uttrycks värderingen att om det kan antas att ackordet betingats av intressegemenskapen så kan ingen verklig förlust konstateras.⁸⁶ Det har även fastslagits i rättspraxis att avdragsrätten förenats med krav på att en verklig förlust ska kunna fastställas.⁸⁷

I dessa sammanhang förutsätter avdragsrätten även att gäldenärens obestånd inte beror på värdeöverföringar till borgenären eller annars hänförs till intressegemenskapen. Det är den skattskyldige som bär bevisbördan, se RÅ 1987 not. 439 och RÅ 1976 Aa 47. Rättsfallen beskrivs i avsnitt 3.3.2 och 3.3.1.

Rättshandlingar som sker inom en intressegemenskap kan drabbas av avdragsförbudet i 25 a kap. 19 § IL. Det innebär att ackordsförluster inte blir avdragsgilla. Paragrafen innehåller en lista på fordringstyper som åsyftas och hänvisar till 25 a kap. 3 § som anger vilka företag som avdragsförbudet gäller. Skatteverket nämner ackord som gäller kapitalfordringar som exempel där avdragsförbudet kan aktualiseras. De fordringar som inte omfattas av 19 §, men som företagits inom en intressegemenskap, ska bedömas enligt 16 kap. 1 § IL istället.⁸⁸

I doktrin framförs, med stöd av exempelvis RÅ 1972 a 74 och RÅ 1976 Aa 47, att avdrag i vissa fall istället kan medges enligt reglerna om koncernbidrag i 35 kap. IL. Äldre förarbeten åberopas till stöd för uppfattningen.⁸⁹ Pelin framför åsikten att eftergiften i så fall inte behöver vara motiverad av att gäldenären befinner sig på obestånd – även om det finns en intressegemenskap mellan parterna. Eftergiften kan sedan eventuellt bedömas som ett koncernbidrag som anses likvärdigt med en driftskostnad. Det är dock väsentligt att märka att eftergiften inte utgör ett ackord. Detta innebär att vinsten som uppkommer på grund av eftergiften utgör en skattepliktig intäkt för gäldenären och borgenären får en

⁸³ RÅ 1987 not. 439 och KRNS 2003-10-13, mål nr 4011-02.

⁸⁴ Pelin s. 152-154.

⁸⁵ Pelin s. 153, jfr. RÅ85 1:86.

⁸⁶ Prop. 1980/81:68 s. 201.

⁸⁷ Jfr. RÅ 1990 not. 193.

⁸⁸ SKV 2013 s. 2563.

⁸⁹ Pelin s. 152, med hänvisning till SOU 1964:29 s. 107 f.

avdragsgill förlust. Kan däremot förlusten inte anses utgöra en driftskostnad förutsätter avdragsrätten att det finns grund för att lämna öppet koncernbidrag. Detta får tolkas så att avdragsrätt inte föreligger när intressegemenskapen mellan gäldenär och borgenär är den enda drivkraften bakom eftergiften. Här görs en bedömning av om eftergiften är affärsmässigt motiverad; om gäldenären inte är på obestånd är detta ett argument för att eftergiften betingats av intressegemenskapen.⁹⁰ För ställningstaganden i rättspraxis se avsnitt 3.3.1 och 3.3.2.

Beträffande äldre rättspraxis, exempelvis RÅ 1976 Aa 47 och RÅ 1990 not. 193, gällde enligt 29 § anv. p. 10 andra stycket KL särskilda regler om avdrag för ackordsförlust på fordringar. Vid sådan intressegemenskap mellan parterna i ackordsöverenskommelsen som avsågs i 43 § KL och som utgjorde grund för ackordet, bedömdes avdragsrätten enligt koncernbidragsreglerna. Indikatorer på att ackordet betingats av intressegemenskapen kunde vara om övriga borgenärer inte gjort någon eftergift, eller gäldenären inte var på obestånd. Lagstiftningen ändrades senare och motsvarande regler infördes i 20 § anv. p. 5 KL, men förarbetena visar att det inte avsågs någon faktisk ändring.⁹¹

Oavsett lagregleringen uttrycker dock rättspraxis tydligt att ackordsförlust uppkommen inom, och motiverad av, en intressegemenskap inte är avdragsgill, se exempelvis RÅ 1976 Aa 47 och RÅ 1990 not. 193 (se avsnitt 3.3.1.)

3.3.1 Ackord betingat av intressegemenskap

Högsta förvaltningsdomstolen har i nedanstående avgöranden resonerat kring vad som gör att ett ackord kan anses affärsmässigt betingat, och vad som motbevisar detta och gör att det istället ska anses motiverat av en föreliggande intressegemenskap.

Ackordsöverenskommelser som i huvudsak syftat till finansiering av företagsgruppens etablering på nya marknader har inte ansetts avdragsgilla. I RÅ 1976 Aa 47 hade A ett utländskt, helägt, dotterbolag (U), vars verksamhet främst bestod av vidarebearbetning av produkter inköpta från A samt försäljning av A:s produkter i U:s hem- respektive grannland. Under samtliga verksamhetsår hade U redovisat förlust och kunde inte längre betala sina skulder (varav merparten var skulder till A). A siktade på en ackordsöverenskommelse med U.

Högsta förvaltningsdomstolen analyserade om ackordet var betingat av intressegemenskapen eller affärsmässigt motiverat, och observerade att U:s verksamhet hade haft till syfte att etablera koncernen på en ny marknad och dess dåliga resultat fick anses vara en direkt konsekvens av denna målsättning. Högsta förvaltningsdomstolen menade att dotterbolagets förluster därför kunde ses som en etableringskostnad. Både dotterbolagets skulder och ett ackord måste därför anses betingade av

⁹⁰ Grege (1992) s. 343 och 353-355, och Pelin s. 153.

⁹¹ SKV 2013 s. 2563, med hänvisning till prop. 1980/81:68 s. 201, jfr. s. 200.

intressegemenskapen. Det förelåg (enligt då gällande andra st. av p. 10 anv. till 29 § KL) inte förutsättningar för rätt till avskrivning för ackordet.

Ett annat avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen visar att en förlust inte är avdragsgill om den uppkommer från en eftergift som egentligen är ett led i ekonomiskt understödande av ett närstående företag och samma förutsättningar sannolikt inte skulle lämnas till – eller från – ett utomstående företag. I RÅ 1990 not. 193 var fråga om bl.a. ackord avseende varufordringar hos två dotterbolag. Riksskatteverkets nämnd för rättsärenden noterade att dotterbolaget (Y) under hela den aktuella tiden hade uppvisat stora förluster och att verksamheten endast kunnat fortsättas med stöd av en garantiförbindelse från moderbolaget. Slutsatsen blev helt rimligtvis att motsvarande förtroende aldrig skulle ha lämnats till bolag utanför intressesfären. Avsikten var snarast att ge det engelska dotterbolaget ekonomiskt stöd på grund av gemensamma intressen. Detta ansågs, med hänvisning till förarbetena⁹², inte berättiga till avdrag för ackordsförlust.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg, helt kort, att det inte kunde konstateras att någon verklig, avdragsgill, driftsförlust uppstod på grund av ackordet. Wiman förespråkar att slutsatsen grundades på att Högsta förvaltningsdomstolen bedömde att förlusten egentligen inte avsåg en varufordran, vilket han menar stämmer med rättsnämndens motivering.⁹³

Dessa grundsatser har även använts i underrättspraxis vid liknande omständigheter. I Kammarrätts i Göteborg dom meddelad den 27 maj 2004 i mål nr 6944-2002 fanns det ostridigt en intressegemenskap mellan bolagen. Frågan var huruvida ackordsöverenskommelsen berodde på intressegemenskapen eller om den var affärsmässigt betingad. Övriga fordringsägare beviljade inte ackord. Kammarrätten hänvisade till att RÅ 1987 not. 439 uttryckte gällande rättsläge och gjorde en bedömning av de faktiska omständigheterna i aktuellt mål för att avgöra om det förelåg rätt till avdrag för ackordsförlust.

Kammarrätten vägde i sin bedömning in oklarheterna kring att skulderna till bolaget ackumulerades under en längre tid (samtidigt som LLM mottog leveranser från bolaget), att en värdeöverföring skedde när bolaget förvärvade LLM:s lager och inventarier till ett pris som vid överlåtelsetidpunkten avsevärt understeg marknadsvärdet och sambandet mellan ackordet och ägarförändringar i bolaget, vilket sannolikt påverkat ackordsöverenskommelsens utformning. Sammantaget fann kammarrätten att bolaget inte lyckades göra sannolikt att underhandsackordet hade rent affärsmässiga betingelser. Det förelåg inte rätt till avdrag för ackordsförlust.

Detta är förvisso ett underrättsavgörande, men av förarbeten som tidigare hänvisats till i rättspraxis, exempelvis RÅ 1987 not. 439, kan det faktum att övriga borgenärer, med någorlunda jämförbara fordringar, inte lämnat någon eftergift också påvisa att ackord betingats av intressegemenskap.⁹⁴

⁹² Se prop. 1980/81:68 s. 201.

⁹³ Wiman s. 367.

⁹⁴ SOU 1964:29 s. 104 ff. och 144 f. samt prop. 1965:126 s. 55 och 79.

Som framgår av Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden blir avdragsrätten alltså beroende av den, relativt fria, bedömning som görs av samspelet mellan de aktuella företagen.

3.3.2 Affärsmässigt betingat ackord

Förekomsten av en reell intressegemenskap är enligt förarbetena avgörande för avdragsrätten; kan ackordet antas betingat av en faktisk intressegemenskap – till skillnad från en formell intressegemenskap – så kan ingen verklig förlust konstateras.⁹⁵ Rättspraxis har fastställt att avdragsrätten förutsätter att en verklig förlust kunnat konstateras.⁹⁶

Vissa omständigheter är kontraindikativa och visar att ackordet sannolikt inte motiverats av en reell intressegemenskap. I RÅ 1972 A 74 ingick aktuella bolag visserligen i samma koncern, men eftersom bolaget var på obestånd och behövde ackordet för att fortsätta bedriva sin verksamhet, togs hänsyn till att samma priser användes mot utomstående återförsäljare och skulderna till andra leverantörer – som inte gav ackord – var jämförelsevis små. Avdrag för ackordsförlust medgavs eftersom ackordet ansågs betingat av affärsmässiga hänsyn och inte någon verklig intressegemenskap.

Om övriga borgenärer medger nedsättning kan detta vara indikativt på affärsmässiga skäl, och tvärtom. Det behöver dock inte vara så, ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen visar att det kan beaktas om övriga borgenärer har sådana säkerheter för sina fordringar att de saknar anledning att lämna några eftergifter. RÅ 1987 not. 439 gällde en koncern där dotterbolaget främst sålde AB X:s (moderbolagets) produkter. AB X hade betydande varufordringar på dotterbolaget sedan några år tillbaka, dotterbolagets ekonomiska situation var dock svag och några återbetalningar stod inte i sikte.

Riksskatteverkets nämnd för rättsärenden tolkade rättsläget så att det fanns en skiljelinje mellan ackord som är betingade av intressegemenskap å ena sidan och å andra sidan de som är affärsmässigt motiverade. Vid bedömningen av vilka hänsyn ett visst ackord grundas på ansåg nämnden, med stöd av förarbetena till den nya lagstiftningen, att man fortfarande kunde utgå från kriterierna som angavs i den nu upphävda lagstiftningen och dess förarbeten. RN refererade till resonemang i förarbetena, där det framfördes att ett ackord exempelvis kunde anses betingat av intressegemenskap om inga andra borgenärer med fordringar av betydelse gav jämförliga ackord, eller om gäldenären uppenbart inte var insolvent. Avdragsbegränsningen gällde även om gäldenärens ekonomiska situation berodde på intressegemenskapen.⁹⁷

Avgränsningen av en faktisk intressegemenskap har utvecklats mycket sedan formuleringen ”parten är ekonomiskt intresserad i det svenska företaget eller kan utöva inflytande på dess ledning” som dryftades i prop.

⁹⁵ Prop. 1980/81:68 s. 201.

⁹⁶ Jfr RÅ 1990 not. 193 som behandlades i föregående avsnitt.

⁹⁷ RN hänvisade till prop. 1980/81:68 s. 201, SOU 1964:29 s. 104 ff. och s. 144 f., prop. 1965:126 s. 55 och 79.

1965:126 s. 15. Uttalandet gällde 43 § KL. Uttryckliga krav på intressegemenskap ansågs olämpliga med hänsyn till svårigheter att kontrollera uppgifterna, jfr prop. 1927:102 s. 244.

Den intressantaste biten av rättsfallet är bedömningen av huruvida ackordet var affärsmässigt betingat. För att avdragsrätt ska föreligga vid intressegemenskap krävs att gäldenärens obestånd inte beror på värdeöverföringar till borgenären eller annars är en följd av intressegemenskapen. Ackordsöverenskommelsen ska vara grundad på rent affärsmässiga överväganden. Det är den skattskyldige som bär bevisbördan i dessa avseenden. Nämnden konstaterade att dotterbolagets ekonomiska situation var så ansträngd att likvidation var nödvändigt om man inte lyckades uppnå ett ackord. AB X kunde inte räkna med någon utdelning vid en likvidation, medan övriga borgenärer hade sådana säkerheter för sina fordringar att de inte bar någon risk (och därmed mindre intresse än AB X av en ackordsöverenskommelse). Det saknades anledning att misstänka att obeståndet berodde på att värdeöverföringar gjorts till AB X eller annars berodde på intressegemenskapen. AB X hade ett kommersiellt intresse i dotterbolagets fortlevnad eftersom dotterbolaget gav fördelar på en viktig marknad. En sammantagen bedömning av dessa omständigheter gjorde att nämnden ansåg att det svenska moderbolaget, AB X, hade rätt till avdrag för ackordsförlust hos sitt utländska dotterbolag eftersom ackordet var affärsmässigt betingat och inte hade sin grund i intressegemenskapen. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde ingen ändring.

Även underrättspraxis kan illustrera bedömningen av genomslagskraften av en intressegemenskap. Kammarrätts i Stockholm dom den 13 oktober 2003, i mål nr 4011-02, gällde avdragsrätt för ackordsförlust. Ett företag hade andelsinnehav på ca 61 procent i ett annat företag. Gäldenärsföretaget hade en mycket ansträngd ekonomisk situation, en rekonstruktion genomfördes (den relevanta fordran uppstod då) men redan året därpå fick en avveckling inledas. Kammarrätten ansåg att förlusten på fordran med hänsyn till omständigheterna i princip var avdragsgill; under förutsättning att ackordet inte betingades av intressegemenskapen mellan borgenär och gäldenär. Det faktum att övriga borgenärer skrivit ned sina fordringar i samma grad gjorde att bolaget medgavs rätt till avdrag för sin ackordsförlust. Detta var ett av de indicier som angavs i förarbetena.⁹⁸

⁹⁸ SOU 1964:29 s. 104 ff. och 144 f., samt prop. 1965:126 s. 55 och 79.

4 Underskottsavdrag vid ackord

Enligt huvudregeln i 40 kap. 2 § IL får inrullat underskott av näringsverksamhet dras av om det inte föreskrivs begränsningar i IL. 40 kap. IL gäller uttryckligen enligt 40 kap. 2 § IL endast underskott i näringsverksamhet och därmed inte när ackord lämnas för skulder som i stället hör till inkomstslagen tjänst eller kapital.

40 kap. 21 § IL begränsar rätten till underskottsavdrag vid ackord: ”Om den skattskyldige eller ett svenskt handelsbolag som den skattskyldige är delägare i får ackord utan konkurs eller skuldsanering, ska avdrag för underskott minskas med ett belopp som motsvarar summan av de skulder i näringsverksamheten som fallit bort genom ackordet eller skuldsaneringen.”

Pelin menar att det finns en viss bristande reciprocitet mellan det faktum att gäldenärens ackordsvinst blir skattefri och att ackordsborgenären åläggs kostnader och förluster som motsvarar denna vinst. Konstruktionen av 40 kap. 21 § IL har därför utformats med denna haltande reciprocitet, och särskilt ackordsvinstens skattefrihet, i åtanke.⁹⁹

För tydlighetens skull kan det påpekas att 40 kap. IL endast gäller underskott av näringsverksamhet, och således inte i de situationer där ackordsöverenskommelser omfattar skulder som hör till inkomstslagen tjänst eller kapital (jfr 1 kap. 8 § IL).

4.1 Huvudregeln för avdragshinder vid ackord

Avdragsrätten begränsas enligt 40 kap. 21 § ”Om den skattskyldige eller ett svenskt handelsbolag som den skattskyldige är delägare i får ackord utan konkurs eller skuldsanering, ska avdrag för underskott minskas med ett belopp som motsvarar summan av de skulder i näringsverksamheten som fallit bort genom ackordet eller skuldsaneringen.” Av förarbetena framgår att det inte krävs något samband mellan den eftergivna delen av fordran och underskottet; det ansågs rimligt att ett sådant samband inte alltid kan visas.¹⁰⁰

Bestämmelsen innebär att en viss avdragsrätt kan kvarstå efter reduktion på grund av ackord som erhållits under beskattningsåret. Bestämmelsen syftar enligt förarbetena på underskottet under beskattningsåret före det beskattningsår då ackordet mottas, dvs. det ingående underskottet ska reduceras. Ackordet inverkar inte på underskott som uppkommer därefter.¹⁰¹

⁹⁹ Pelin s. 151.

¹⁰⁰ Prop. 1999/2000:2, del 2, s. 478.

¹⁰¹ Prop. 1999/00:2, del 2, s. 467 och Pelin s. 151.

Staberg anser att det saknas en mer exakt definition av vad som omfattas av ackordsbegreppet när bestämmelsen tillämpas, men att ledning kan hämtas ur tidigare rättspraxis. Resultatet borde enligt hans bedömning bli detsamma oavsett om det gäller ett offentligt- eller underhandsackord.¹⁰² Praxis ger stöd för hans uppfattning, i RÅ 1963 ref. 48 ansågs dåvarande regler om underskottsavdrag tillämpliga på underhandsackord.

Efter en beskrivning av Högsta förvaltningsrättens slutsatser sätts avgörandena i perspektiv till rättsutvecklingen. Nedanstående rättsfall från Högsta förvaltningsrättens gäller bedömningen av avdragshinder efter ackord samt tidpunkten för beräkning av underskottets storlek.

RÅ 1999 ref. 59 gällde frågor om prövning av avdragshinder på grund av ackord. Bedömningen av rätten till underskottsavdrag gjordes i två steg enligt då gällande 26 § KL. Först beräknades underskottets storlek och därefter bedömdes om avdrag skulle medges för underskottet. Enligt förarbetena skulle beräkningen och fastställandet av underskottets storlek ske vid taxeringen för underskottsåret.¹⁰³

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det framgick av 26 § att prövningen av eventuellt avdragshinder skulle göras vid taxeringen för beskattningsåret efter underskottsåret. Det fanns även praktiska skäl som talade för denna tolkning, t.ex. ägarförändringar som påverkar avdragsrätten kunde inträffa under underskottsåret. Högsta förvaltningsdomstolen kunde visserligen även se skäl som talade för att prövningen gjordes redan underskottsåret, men det fanns inget stöd för en sådan tolkning, särskilt som den frångick vad som verkade vara avsikten i 26 § KL. Avdragshinder på grund av ackord skulle alltså ”prövas först vid taxeringen för det beskattningsår som följer närmast efter underskottsåret.”

Högsta förvaltningsdomstolen anslöt i RÅ 2002 not. 143 till bedömningen i RÅ 1999 ref. 59. Målet behandlas utförligare i avsnitt 4.5.

Det är viktigt att beakta att i både RÅ 1999 ref. 59 och RÅ 2002 not. 142 tillämpades 26 § KL (med tillhörande anvisningar). Bestämmelserna om avdrag för tidigare års underskott infördes i 26 § KL i samband med att lagen om förlustavdrag upphävdes vid 1990 års skattereform. Det gjordes även vissa ändringar i samband med detta. Enligt p. 2 av anvisningarna till 26 § KL föll hela avdragsrätten för underskott bort vid mottagande av ackord.¹⁰⁴ När LAU infördes 1993 överfördes reglerna från KL till 11 § LAU. I samband med detta ändrades regeln så att endast den del av underskottet som motsvarade summan av eftergivna skulder föll bort.¹⁰⁵ Tidigare gällde enligt lagen om förlustavdrag och, efter 1990 års skattereform, KL att underskottet föll bort helt efter ackord.¹⁰⁶

¹⁰² Staberg s. 150.

¹⁰³ Prop. 1989/90:110 s. 546 och 588.

¹⁰⁴ Prop. 1999/00:2 del 2 s. 452 och 467. Lagen upphävdes 1990-07-01 genom SFS 1990:682.

¹⁰⁵ Zeteo, kommentar till 40 kap. 21 § IL.

¹⁰⁶ Prop. 1999/00:2, del 2, s. 467.

Inkomstskattelagen ersatte bl.a. kommunalskattelagen och LAU.¹⁰⁷ De bestämmelserna om avdrag för tidigare års underskott som fanns i LAU intogs då i 40 kap. IL.¹⁰⁸

40 kap. 21 § IL har en annorlunda utformning än 26 § KL med anvisningar, och det går därför inte att använda rättsfallen rakt av för att tolka 40 kap. 21 § IL. Det kan konstateras att en ändring av gällande rätt har skett. 40 kap. 21 § IL åsyftar det avdrag som görs det beskattningsår som ackordet mottas, medan det vid tillämpning av 26 § KL är avdragsrätten året därefter som påverkas. Enligt nu gällande regler ska underskottets storlek beräknas i samband med inkomsttaxeringen för det beskattningsår då underskottet uppkom, se 14 kap. 21 § IL.¹⁰⁹

Det kan helt kort noteras att begränsning enligt 40 kap. 21 § IL även gäller det s.k. slutavdraget, se 42 kap. 34 § 4 st. IL.¹¹⁰ Bestämmelsen föreskriver att "[u]nderskott av näringsverksamhet det beskattningsår då en enskild näringsidkare upphör att bedriva näringsverksamheten ska dras av med 70 procent." Detta innebär alltså att rätten till underskottsavdrag begränsas även i de fall en enskild näringsidkare upphör att bedriva näringsverksamhet, om denne mottagit ett ackord såsom avses i 40 kap. 21 § IL. Avdrag för underskottet ska även i dessa fall minskas med ett belopp som motsvarar summan av de skulder i näringsverksamheten som fallit bort genom ackordet.

4.2 Samtidiga begränsningar enligt andra regler

I vissa fall har kanske gäldenärsföretaget underskott som omfattas av koncernbidragsspärren (40 kap. 18 § IL) eller fusionsspärren (38 kap. 24 § IL), eller så har företaget kanske genomgått en sådan ägarförändring som avses i 40 kap. 10-12 §§ IL så att beloppsspärren i 40 kap. 15 § IL blir tillämplig, samtidigt som senare uppkomna underskott. Hur ovanstående spärregler ska tillämpas i förhållande till 40 kap. 21 § IL behandlas nedan i avsnitt 4.2.1 och 4.2.2.

4.2.1 Koncernbidragsspärren eller fusionsspärren

Koncernbidragsspärren innebär, enligt 40 kap. 18-19 §§ IL, att vissa underskott beläggs med en tidsbegränsad spärr vid ägarförändringar.

Fusionsspärren finns i 37 kap. 21-23 §§ IL, och innebär att vissa begränsningar av avdragsrätten, under angivna förutsättningar, kan aktualiseras vid fusion eller fission.

¹⁰⁷ Prop. 1999/00:2, del 1, s. 279 f.

¹⁰⁸ Prop. 1999/00:2, del 2, s. 451.

¹⁰⁹ Zeteo, lagkommentar till 40 kap. 21 § IL.

¹¹⁰ Pelin s. 150.

Om gäldenärsföretaget har underskott som både är spärrade genom koncernbidrags- eller fusionsspärren samtidigt som företaget har senare uppkomna underskott, har den skattskyldige möjlighet att fritt välja i vilken följd underskotten ska reduceras. Skatteverket grundar sin inställning på att varken lagtexten eller förarbetena anger i vilken ordning underskotten ska reduceras i dessa fall.¹¹¹

4.2.2 Beloppsspärren

40 kap. IL innehåller bestämmelser om avdragsrätten för underskott i inkomstslaget näringsverksamhet. Enligt 2 § är underskott avdragsgillt om det inte finns föreskrivet begränsningar av avdragsrätten i 40 kap. eller i angivna lagrum.

Om företaget mottaget ackord gäller enligt 40 kap. 21 § IL att underskott från tidigare år minskas med en summa motsvarande eftergifter som gjorts i ackordsöverenskommelsen. 40 kap. 21 § IL behandlades utförligt i avsnitt 4.1.

Om en skattskyldig genomgår en sådan ägarförändring som avses i 40 kap. 10-12 §§ IL aktualiseras beloppsspärren i 40 kap. 15 § IL. Beloppsspärren innebär enligt 15 § att ”underskottsföretaget inte får dra av underskott som uppkommit före det beskattningsår då spärren inträder till den del underskotten överstiger 200 procent av utgiften för att förvärva det bestämmande inflytandet över underskottsföretaget”. Bestämmelsernas syfte är enligt Virin att stävja handeln med underskottsföretag, och reglerna om beräkning av beloppsspärren har som ändamål att ge 15 § ett praktiskt genomslag.¹¹²

Vid beräkningen av beloppsspärren gäller enligt 40 kap. 16 § IL att anskaffningskostnaden för aktierna ska reduceras med kapitaltillskott som lämnats under en viss angiven period. Beträffande tillskott som lämnas i form av en eftergift av en fordran till ett underskottsföretag gäller att dessa värderas till marknadsvärdet vid tidpunkten då tillskottet lämnas.¹¹³ Bedömning av tillskott behandlades i avsnitt 3, 3.1 och 3.2.

Om den skattskyldige genomgått en sådan ägarförändring som avses i 40 kap. 10-12 §§ och mottagit ackord under samma beskattningsår, kan beloppsspärren i 40 kap. 15 § IL och regeln om begränsning av avdragsrätten för underskott av näringsverksamhet vid ackord i 40 kap. 21 § IL bli tillämpliga samtidigt.¹¹⁴

Det framgår inte av lagtexten hur beloppsspärren i 40 kap. 15 § IL och bestämmelsen i 40 kap. 21 § om begränsning av avdragsrätten för underskott vid ackord ska tillämpas i förhållande till varandra. Förarbetena ger inte heller någon ledning.¹¹⁵ Det finns viss ledning att hämta från underrättspraxis och ett ställningstagande från Skatteverket (som relateras

¹¹¹ SKV, *Ackord och reducering av underskott*.

¹¹² Virin (2008) s. 779. Se även prop. 1999/00:2, del 2, s. 452.

¹¹³ SKV, *Kapitaltillskott till underskottsföretag*.

¹¹⁴ Skatteverket, *Beloppsspärr och ackord vid underskott*.

¹¹⁵ Prop. 1999/00:2, del 2, s. 473 f. och s. 478.

nedan), men rättsläget är inte helt klart. Nedan följer ett kammarrättsmål där resonemanget utmynnade i att begränsningarna kunde tillämpas parallellt, eftersom det inte stadgades något uttryckligt förhållningssätt varken i lagtext eller i förarbeten.

I KRNS 2009-12-28, mål nr 2413-09 och 2907-09, erhöll bolaget ett ackord och genomgick en ägarförändring samma år. Kammarrätten anslöt sig till länsrättens bedömning; att det inte framgick av varken lagtexten eller förarbetena¹¹⁶ hur regeln om beloppsspärr i 40 kap. 15 § IL och ackordsregeln i 40 kap. 21 § IL tillämpas när de blir aktuella samtidigt. Länsrätten ansåg att bestämmelserna om 40 kap. 15 och 21 §§ IL skulle ”tillämpas parallellt och oberoende av varandra när en ägarförändring av förevarande typ skett under samma beskattningsår samt ackord erhållits.” Underskottsavdraget skulle därmed minska med summan av erhållet ackord. I målet blev det totala spärrbeloppet summan av bolagets underskott som föll bort på grund av beloppsspärren plus summan av det erhållna ackordet. Eftersom summan av det totala spärrbeloppet översteg summan av inrullat underskott blev hela det inrullade underskottet spärrat.¹¹⁷

Skatteverket konstaterar för övrigt att båda dessa regler avser begränsning av avdragsrätten för samma underskott (det underskott som uppkom före det beskattningsår då reglerna blir tillämpliga). Eftersom varken lagtext eller förarbeten ger någon ledning om den praktiska tillämpningen när båda blir tillämpliga menar skatteverket att de ska tillämpas ”parallellt och oberoende av varandra”. Skatteverket menar att den ackumulerade reduktionen av underskottet därmed blir lika stor oavsett i vilken ordning respektive bestämmelse tillämpas.¹¹⁸

4.3 Behandling av kringgåenden

Parterna försöker emellanåt kringgå reglerna genom att exempelvis använda villkorade konstruktioner vid tillskott. Härefter följer ett urval ur rättspraxis för att visa bedömningen av om ett villkorat aktieägartillskott respektive villkorat borgenärstillskott utgjorde underhandsackord. Bedömningen var i princip likadan i fallen; tillskotten ansågs utgöra underhandsackord som skulle reducera underskottet i respektive företag. Även om det förvisso är underrättsavgöranden ligger de helt i linje med de slutsatser som fastslagits i avgöranden med prejudikatsvärde, exempelvis NJA 1988 s. 620 och RÅ 1987 ref. 145, som behandlats tidigare i uppsatsen (se avsnitt 2.3).

Återbetalningsvillkor anses inte belasta bolaget förrän stämmobeslut om återbetalning fattats. I KRNJ 2002-09-05, mål nr 2355-2356-2000, gällde frågan huruvida ett villkorat aktieägartillskott utgjorde underhandsackord, vilket i så fall skulle begränsa underskottsavdrag. Kammarrätten fann att bolaget var på obestånd när överenskommelsen träffades och instämde i länsrättens bedömning där, med hänvisning till RÅ 1987 ref. 145, noterades

¹¹⁶ A.a.

¹¹⁷ Länsrätten i Stockholms läns dom den 20 februari 2009 i mål nr 5022-07, 5023-07 och 5025-07, s. 8.

¹¹⁸ Skatteverket, *Beloppsspärr och ackord vid underskott*.

att återbetalning av aktieägartillskott förutsätter beslut av bolagsstämman. Dessförinnan kan fordran på grund av villkorat aktieägartillskott inte uppkomma gentemot bolaget. Mot bakgrund av detta ansågs att fordran mot bolaget fallit bort genom det villkorade aktieägartillskottet, som alltså utgjorde ett underhandsackord. Kammarrätten slog fast att ett sådant underhandsackord skulle reducera bolagets underskott.

Motsvarande bedömning gjordes i ett annat kammarrättsavgörande; även detta med utgångspunkt i bedömningen från prejudikaten som relaterades först i avsnittet. KR NJ 2002-09-13, mål nr 2013-00, gällde frågan om ett villkorat borgenärstillskott utgjorde ett ackord. Kammarrätten konstaterade, med hänvisning till RÅ 1963 ref. 48, att reglerna om underskottsavdrag även var tillämpliga på underhandsackord. Frågan var då om den föreliggande överenskommelsen utgjorde ett underhandsackord. Vid bedömningen noterade kammarrätten att syftet med överenskommelsen var att möjliggöra en rekonstruktion och undvika likvidation av bolaget. Bankens eftergift i form av borgenärstillskott var oåterkalleligt, men i avtalet uppställdes villkor gentemot aktieägarna om att under vissa förutsättningar rösta för återbetalning av det efterskänkta beloppet ur bolagets disponibla vinstmedel. Inga krav uppställdes direkt mot bolaget. Obeståndskravet ansågs uppfyllt, huruvida eftergiften även var definitiv berodde på om skulden fortfarande kunde anses belasta bolaget. Kammarrätten hänvisade till RÅ 1987 ref. 145 där Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att bolag inte har någon ovillkorlig återbetalningsskyldighet förrän bolagsstämman beslutat om återbetalning av aktieägartillskottet. Dessförinnan har bolaget inte någon förpliktelse som kan jämföras med en skuld. Kammarrätten ansåg att det tydligt framgick av avtalet att dess villkor endast riktades mot aktieägarna och att inga krav uppställdes gentemot bolaget. Eftergiften var därmed definitiv och den efterskänkta skulden utgjorde ett sådant ackord som begränsar rätten till avdrag för outnyttjat underskott från tidigare år.

Slutsatsen kunde mycket väl bli densamma i en högre instans vid bedömning av tillskott med villkor som riktats gentemot aktieägarna och inte bolaget självt. Reglerna om beslut av återbetalning från ett aktiebolag förutsätter trots allt fortfarande beslut av bolagsstämman, även om den då gällande aktiebolagslagen ersatts med en ny aktiebolagslag¹¹⁹ sedan avgörandena meddelades så finns nu motsvarande krav på stämmobeslut i 17 och 18 kap. ABL, så borde NJA 1988 s. 620 och RÅ 1987 ref. 145 fortfarande kunna tjäna till vägledning.

4.4 Ackord i handels- eller kommanditbolag

Fråga uppkommer hur reglerna om underskottsavdrag ska tillämpas när ett aktiebolag är delägare i ett handelsbolag eller kommanditbolag som erhållit ackord. Vilket bolags underskott är det som ska reduceras på grund av

¹¹⁹ Prop. 2004/05:85 s. 983.

ackordet? Högsta förvaltningsdomstolen har klarlagt att det är det delägande aktiebolagets underskott som avses och på vilket 40 kap. 21 § IL ska tillämpas. Ett urval ur domstolens praxis relateras nedan.

I RÅ 2007 ref. 87 klargjorde Högsta förvaltningsdomstolen att aktiebolagets underskott skulle begränsas, sedan ett kommanditbolag som det var delägare i hade mottagit ackord. I målet var ett aktiebolag huvuddelägare i två kommanditbolag, som båda fick ackord utan konkurs. Några år senare upplöstes det ena kommanditbolaget genom likvidation. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att aktiebolaget hade avyttrat sin andel i det ena kommanditbolaget i och med likvidationen. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade till att ackordsvinst är skattefri enligt fast praxis, men att detta har påverkat utformningen av 40 kap. 21 § IL.¹²⁰ Aktiebolagets avdrag för underskott hade begränsats på grund av ackordet som kommanditbolaget erhöll.

Högsta förvaltningsdomstolen fastslog i RÅ 2002 not. 143 att om ett aktiebolag är delägare i ett handelsbolag som får ackord så är det aktiebolagets underskott som ska reduceras. 40 kap. 21 § ska däremot inte tillämpas om aktiebolaget inte gick med förlust året innan ackordet lämnades, se även RÅ 2003 not. 80 och 81.¹²¹

Utgången blev densamma i några senare avgöranden: RÅ 2003 not. 80 och not. 81, samt RÅ 2004 not 158 och 159. Omständigheterna var mycket snarlika i rättsfallen: aktiebolagen yrkade avdrag för förluster från kommanditbolag som de var delägare i, dessa kommanditbolag hade under aktuella beskattningsår erhållit ackord med ett belopp som översteg dess redovisade underskott. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade i samtliga fall till sitt resonemang i RÅ 2002 not. 143¹²², där förhållandena var snarlika, och konstaterade att aktiebolaget hade rätt till avdrag för underskott i kommanditbolaget det var delägare i.

Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade i fallen till sitt avgörande i RÅ 1999 ref. 59 där rätten uttalade att frågan om begränsning av underskottsavdrag på grund av erhållet ackord ska ”prövas först vid taxeringen för det beskattningsår som följer närmast efter underskottsåret”. Målet behandlades närmare i avsnitt 4.1.

¹²⁰ Jfr prop. 1999/2000:2, del 2, s. 478.

¹²¹ SKV 2013 s. 2566.

¹²² Samma dag avgjordes mål nr 2717-1999, med snarlika förutsättningar och samma utgång.

5 Analys

Analysen är indelad i avsnitt som för överskådlighetens skull någorlunda följer uppsatsens indelning. Här presenteras ett urval av gällande rätt, utvecklingen i rättstillämpning och lagstiftning. Dessa skildringar av den skattemässiga behandlingen av ackord får utgöra underlaget för några iakttagelser om vilka skattemässiga konsekvenser ett ackord faktiskt aktualiserar för de inblandade parterna.

Den första delen av analysen, avsnitt 5.1, inriktas på tillämpningen av avyttringsbegreppet i rättspraxis och hur det lagreglerats. I avsnitt 5.2 diskuteras förutsättningarna för skattefrihet för ackordsvinster. Sedan kommenteras i avsnitt 5.3 avdragsrätten för ackordsförluster. Därpå följer i avsnitt 5.4 en diskussion om tillämpningen av 40 kap. 21 § IL och hur kringgåendekonstruktioner bedöms i rättstillämpningen. Analysen avrundas med några avslutande kommentarer i avsnitt 5.5.

5.1 Lagstiftningens utformning och funktion

Rättsläget före RÅ 2009 ref. 41 och RÅ 2010 ref. 34 var, som diskuterades i avsnitt 3 med underavsnitt, ganska diffust beträffande avyttringsbegreppet (jfr genomgången av praxis som tidigare gjorts). Till en viss del kan detta, som tidigare nämnts i avsnitt 3.1, ha berott på formuleringarnas inbördes förhållanden i 44 kap. 3, 4 och 8 §§ IL. 44 kap. 8 § föreskriver inte något krav på att vederlag lämnas; värdepapper anses enligt paragrafen avyttrat när företaget som utgett det har försatts i konkurs. 44 kap. 3 § avser å andra sidan olika former av onerösa överlåtelser (vilket kan anses innefatta någon form av vederlag eller åtminstone motprestation). Enligt 44 kap. 4 § 1 p. inräknas bland avyttring när ” innehavaren av en fordran får betalt för denna”. Frågan är om denna formulering verkligen underlättat den praktiska rättstillämpningen, med facit i handen är det snarare tvärtom. Enligt förarbetena var 44 kap. 4 § avsedd som ett förtydligande, och i vissa avseende en utvidgning, av huvudregeln i 3 §. Avsikten var uttryckligen inte att begränsa avyttringsbegreppet till att enbart avse, med lagstiftarens ord, ”finansiella instrument, dvs. sådana fordringar som är lämpade för allmän omsättning ”.¹²³

I RÅ 2009 ref. 41, som behandlades i avsnitt 3.1, påbörjades klargörandet av avyttringsbegreppet. I målet hade en person avstått från en fordran på bolaget (fordran omvandlades till ett ovillkorat aktieägartillskott och ansågs sakna marknadsvärde), vilket innebar att dess egna kapital ökat i motsvarande grad. Frågan var om fordringen skulle anses avyttrad och därigenom gett upphov till en avdragsgill kapitalförlust.

¹²³ Prop. 1999/2000:2, del 2, s. 511.

Som tidigare nämnt i avsnitt 3.1 undersökte Högsta förvaltningsdomstolen först lagstiftningens reglering av avyttringsbegreppet och därefter uttalanden som gjorts i förarbetena. Det är visserligen inte förarbetena till IL, men enligt dess egna förarbeten motsvaras 44 kap. ”i stort sett av 24 § 1-5 mom. SIL”.¹²⁴ I de hänvisade förarbetena sägs bl.a. att en avyttring förutsätter att ”egendomen eller en del av egendomen definitivt avhännts ägaren” och att i rättspraxis¹²⁵ har avyttring i vissa fall förelegat även när egendomen upphört att existera utan att den överlåtits.¹²⁶ Det sägs också att avyttringsbegreppet har getts en vid innebörd i praxis och att avsikten inte är att göra någon ändring i sak.¹²⁷

Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade RÅ 2009 ref. 41 till bedömningen i RÅ 2002 not. 216 och RÅ 2002 ref. 107, där respektive fordran ansågs sakna marknadsvärde och ”effekten av omvandlingen för bolaget [var endast] att dess skulder och sammanlagda underskott minskat”. Tillskotten ansågs inte utgöra ovillkorade aktieägartillskott. Eftersom tillskottet saknade värde medförde det inte heller någon avdragsgill förlust.

Fordran i RÅ 2009 ref. 41 hade omvandlats till ett ovillkorat aktieägartillskott. Detta innebar enligt Högsta förvaltningsdomstolen att fordran upphört att gälla. Även om fordran med hänsyn till bolagets ekonomiska situation saknade marknadsvärde innebar tillskottet enligt Högsta förvaltningsdomstolen att bolagets egna kapital ökade med en summa motsvarande tillskottets nominella värde. Högsta förvaltningsdomstolens bedömning var att lämnandet av ett ovillkorat aktieägartillskott innebär att fordran avyttrats; till skillnad från tidigare rättsfall (som presenterades i avsnitt 3) spelar det här ingen roll att fordran saknat marknadsvärde. Personen som lämnade tillskottet fick därmed rätt till avdrag för sin kapitalförlust.

Även i RÅ 2010 ref. 34 gällde bedömningen tillämpningen av avyttringsbegreppet. Diskussionen här utgår från behandlingen av rättsfallet i avsnitt 3 (med underavsnitt). Högsta förvaltningsdomstolen granskade även i detta fall hur avyttringsbegreppet kom till uttryck i 44 kap. 3, 4, 7 och 8 §§ IL. Resonemanget är helt i linje med det som fördes i RÅ 2009 ref. 41 kring förarbetsuttalanden och lagreglering. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade också till slutsatsen i RÅ 2009 ref. 41 där fordrans avsaknad av marknadsvärde inte uteslöt att en avyttring hade skett. Det avgörande var huruvida ”egendomen eller en del av egendomen definitivt avhännts ägaren” i enlighet med förarbetenas avsikter.¹²⁸

Högsta förvaltningsdomstolen fastslog att fordringen definitivt upphört gälla till den del den sattes ned genom ackordet. Liksom i RÅ 2009 ref. 41 ökade bolagets egna kapital, även om det här skedde genom ett ackord och inte ett ovillkorat aktieägartillskott blev resultatet för bolaget detsamma – bolagets skuldsättning minskade. Högsta förvaltningsdomstolen tog fasta på att den

¹²⁴ Prop. 1999/2000:2, del 2, s. 507.

¹²⁵ Exempelvis RÅ 1938 ref. 11, RN 1971 1:2, RÅ 1977 ref. 39 och RÅ 84 1:60.

¹²⁶ Prop. 1989/90:110 s. 392.

¹²⁷ A.a. s. 710.

¹²⁸ A.a. s. 392.

del av fordran som eftergavs genom ackordet inte längre kunde göras gällande gentemot bolaget; detta innebar att den delen ”definitivt avhänts [sökanden]”. Högsta förvaltningsdomstolen ifrågasatte inte att förlusten var verklig, så sökanden medgavs avdragsrätt för kapitalförlust.

Dessa avgöranden har klarlagt att fordrans marknadsvärde, eller avsaknaden därav, inte påverkar om en fordran ska anses definitivt avyttrad genom ett ackord. En fordring upphör definitivt att gälla till den del den satts ned genom ett villkorslöst ackord. Eftergivandet är alltså, som konstaterades i avsnitt 3, likvärdigt med avyttring och berättigar till avdrag för ackordsförlusten i inkomstlagen näringsverksamhet och kapital.

Virin kommenterade rättsfallet och menar att det medfört en utökning av det skatterättsliga avyttringsbegreppet så att ”värdeförlust på grund av ackord utan äganderättsövergång” omfattas och att avdragsrätten gjorts oberoende av om betalning erhållits.¹²⁹

5.2 Skatteplikt för ackordsvinst

Avgörande vid bedömningen av om en ackordsvinst är skattefri är, som konstaterades i avsnitt 2 och 2.1 - 2.3, beroende av överenskommelsens faktiska betydelse; den del av fordringen som efterges ska civilrättsligt upphöra. Det framgår av tidigare behandlad rättspraxis att det inte spelar någon roll om ackordet träffats med bara en av borgenärerna eller om det är ett underhandsackord. Som konstaterades i avsnitt 2.3 är det egalit hur en rättshandling betecknas, men överenskommelsen måste vara ovillkorlig och oåterkallelig. En bokföringsåtgärd, exempelvis avskrivning av en fordran, kan vara en indikation på en eftergift, men det krävs fortfarande att eftergiften genomförs rent praktiskt innan den får några beskattningseksekvenser – som Grege framför så kvarstår faktiskt fordringsförhållandet civilrättsligt fram tills den tidpunkten.¹³⁰

För att avgöra om gäldenären befann sig på obestånd när han mottog ackordet måste, som berördes i avsnitt 2.2 (med underrubriker) en obeståndsbedömning göras. Som tidigare nämnt räcker det inte att obestånd förelåg helt tillfälligt, men det finns ingen uttrycklig tidsgräns angiven som kan ge ledning utan det är praxis som får visa hur denna, relativt fria, prövning görs i varje enskilt fall.

Vissa omständigheter, exempelvis betalningsinställelse, kan enligt förarbetena¹³¹ accepteras som bevis för obestånd och utgör insolvensindiciet¹³² enligt 2 kap. 8 och 9 §§ konkurslagen.

Obeståndsbedömningen görs, som skildrades i avsnitt 2.2.3 med tillhörande underrubriker, i form av en helhetsbedömning av gäldenärens ekonomiska situation och framtida utsikter. Där konstaterades att ett förutspått obestånd är tillräckligt för att uppfylla obeståndskravet om prognosen är tillräckligt

¹²⁹ Virin.

¹³⁰ Grege (1992) s. 343.

¹³¹ Se prop. 1975:6 s. 154 och SOU 1970:75 s. 79.

¹³² Welamson & Mellqvist s. 57 f.

tillförlitlig.¹³³ Som tidigare nämnt är det gäldenären själv som har bevisbördan för att visa – eller åtminstone göra sannolikt – att han uppfyllde obeståndskravet. Obeståndet måste också vara anledningen till att ackordsöverenskommelsen ingicks.

Som framgick av redogörelsen för rättspraxis i underavsnitten till 2.2.3 kan många olika faktorer vägas in i obeståndsbedömningen. Om bolaget exempelvis har gått igenom ett ägarbyte eller genomfört omstruktureringar kan detta tala för att betalningsförmågan endast är tillfällig. Även gäldenärens kreditvärdighet, om han kunnat ta upp nya lån, kunnat följa en eventuell betalningsplan, har gått med vinst, kunnat förvärva egendom, kunnat sälja egendom eller andra tillgångar eller förhandlat fram betalningsanstånd talar detta mot att han befinner sig på obestånd. Om koncernbidrag eller tillskott lämnats spelar också in, liksom de framtida möjligheterna därtill. Finns det uppgifter om att bolaget inte har kunnat betala sina förfallande skulder, noteringar i årsredovisning eller revisionsberättelse om en obeståndssituation, faktisk betalningsinställelse eller restföring av skulder, oförklarliga skillnader mellan bokförda intäkter och redovisade ersättningar, eller om en kontrollbalansräkning har upprättats talar detta för obestånd. En avvägning måste göras mellan olika faktorer. Här kan också beaktas exempelvis den allmänna konjunkturtendensen i gäldenärens verksamhetsområde, hur försäljningssiffror, resultat och marknadsandelar utvecklas, täckning för bolagets egna kapital och hur tillgångssidan i balansräkningen ser ut. Rättspraxis visar alltså att prövningen är relativt fri, många olika faktorer kan vägas in i obeståndsbedömningen och resultatet beror på avvägningen i varje enskilt fall.

Här kan intressanta gränsdragningsfall uppkomma, i praxis har en verksamhet kunnat gå med underskott i flera år utan att obestånd ansågs föreligga. Avgörande är gäldenärens förmåga att betala sina förfallande skulder.¹³⁴

Enligt praxis spelar det, ur ett snävt perspektiv förvisso, inte någon roll hur gäldenären skaffar fram medel för att betala sina skulder.¹³⁵ I det nämnda avgörandet verkar manipulerad bokföring har fått utgöra bevisvärde vid obeståndsbedömningen. Företagets betalningsförmåga var en chimär; den enda anledningen till att företaget kunde betala sina skulder var att bokföringen hade manipulerats. HD tog dock fasta på att företaget kunde ”i normal ordning betala förfallande skulder” och att det saknade ”i princip betydelse på vilket sätt gäldenären framskaffar medel till sådana betalningar”.

Som skildrades i avsnitt 2.3 fastslår rättspraxis att skattefrihet förutsätter att ackordet är definitivt och oåterkalleligt. Där behandlades också frågan hur villkorade eftergifter ska bedömas. Den rättspraxis som relaterades i avsnittet visar att eftergifter som förenats med återbetalningsvillkor ska bedömas utifrån om de belastar bolaget med förpliktelser. Villkor som

¹³³ Lindskog s. 5.

¹³⁴ KRNG 2003-05-13, mål nr 2677-01.

¹³⁵ NJA 1994 s. 336.

direkt uppställts gentemot bolaget utesluter att en fordran är definitivt och oåterkalleligt eftergiven; det kan inte bedömas som ett skattefritt ackord (se RÅ 1983 Aa 128). Möjligtvis kan en annan bedömning göras om villkoren avser andra fordringar som borgenären har på gäldenären, men i så fall får inga villkor avse exempelvis återbetalning av fordringen som eftergiften avser. Eftersom fordran i så fall upphör att gälla när villkoren är uppfyllda borde det kunna uppfylla kraven på ett ackord. Det saknar betydelse om återbetalningen är efterställd övriga borgenärer eller om tidpunkten är obestämd.

Villkor som å andra sidan uppställts gentemot aktieägare belastar, som skildrades i avsnitt 2.3, inte bolaget förrän beslut om exempelvis återbetalning fattats på bolags- eller årsstämma och en förpliktelse som åvilar bolaget uppkommer i laga ordning. Detta framgår av bl.a. NJA 1988 s. 620 och RÅ 1987 ref. 145 som behandlats i avsnitt 2.3.

När gäldenären befinner sig i intressegemenskap med borgenären måste, som klargjordes i avsnitt 2.4, en bedömning göras av om ackordet betingats av intressegemenskapen, i så fall är eftergiften inte skattefri. Har ackordet däremot motiverats av rent affärsmässiga hänsyn bortses från intressegemenskapen och ackordet blir skattefritt. Det är alltså en reell intressegemenskap som åsyftas, inte bara den officiella bolagsstrukturen.

Vid bedömningen, som skildrades i avsnitt 3.3 med tillhörande underrubriker, beaktas exempelvis om andra borgenärer med motsvarande fordringar skulle göra, eller faktiskt har gjort, eftergifter under samma omständigheter. I analysen behandlas denna bedömning i avsnitt 5.3.

5.3 Avdragsrätt för ackordsförluster

Som beskrevs i avsnitt 3 får ackordsborgenären, i enlighet med symmetriprincipen, normalt avdrag för sin ackordsförlust. Jag ansluter mig till bedömningen i doktrin att detta egentligen innebär ett avsteg från reciprocitetsprincipen eftersom vinsten blir skattefri hos gäldenären. En förklaring till denna bristande symmetri kan vara att gäldenärens vinst är chimär och därför inte bör tas upp som en intäkt, medan ackordsborgenärens förlust är verklig och därför berättigar till avdrag. I praktiken finns det i så fall en symmetri. Ackordsvinstens skattefrihet har likväl påverkat utformningen av 40 kap. 21 § IL som begränsar rätten till underskottsavdrag om ackord erhålls.¹³⁶

Rättsläget har under en period varit oklart beträffande tillämpningen av avyttringsbegreppet, vilket påverkat bedömningen av avdragsrätten för ackordsförluster, men i och med RÅ 2009 ref. 41 och RÅ 2010 ref. 34 klarnade läget. Dessa avgöranden behandlades i avsnitt 5.1.

Tidigare har förfäktats att skillnaden mellan en fordrans nominella värde och dess marknadsvärde vid tidpunkten då eftergiften sker skulle behandlas som ackord, som tidigare berörts i avsnitt 3 med underrubriker, men nu

¹³⁶ Pelin s. 151 ff., Grege s. 62 ff. samt Folkesson, s. 98.

finns alltså stöd i rättspraxis för att fordrans hela nominella värde kan anses avyttrad och därmed avdragsgill.

I RÅ 2010 ref. 34 fastslog Högsta förvaltningsdomstolen att en fordran definitivt upphör att gälla till den del den satts ned genom ett villkorslöst ackord; detta är alltså likvärdigt med avyttring. Enligt Skatteverket berättigar ett villkorslöst ackord till avdrag för ackordsförlust i inkomstlagen näringsverksamhet och kapital.¹³⁷

Ackordsförluster i inkomstlagen kapital är, som nämnt, enligt RÅ 2010 ref. 34 avdragsgilla. Detta gäller sedan tidigare även ackordsförluster på kundfordringar, se avsnitt 3.1. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade i avgörandet till RÅ 2009 ref. 41, där det fastslogs att omvandling av en fordran till ett ovillkorat aktieägartillskott utgjorde avyttring. Avdrag medgavs därför för fordrans nominella värde, utan hänsyn till att denna saknade marknadsvärde vid avyttringen.

I RÅ 2010 ref. 34 fastslog Högsta förvaltningsdomstolen att den eftergivna delen av en fordran definitivt upphör att gälla i och med eftergiften. Precis som omvandlingen i RÅ 2009 ref. 41 utgör ackordet en avyttring. Högsta förvaltningsdomstolen motiverade detta med att fordran civilrättsligt sett inte längre går att göra gällande, så (den eftergivna delen av) fordran är definitivt frånhänt borgenärerna. Avgörandena är viktiga eftersom det inte ställs något krav på vederlag för att rättshandlingarna ska anses utgöra en avyttring; ett viktigt förtydligande i förhållande till tidigare rättspraxis (se redogörelsen i avsnitt 3.1).

Kraven på att förlusten ska vara verklig och avgränsad från personliga levnadskostnader gäller fortfarande, som redan konstaterats i avsnitt 3.1. Ackordet får inte heller vara villkorat gentemot bolaget, det anses – som konstaterades i avsnitt 2.3 - inte definitivt avyttrat i så fall.

Avdragsrätt för ackordsförluster i inkomstlagen näringsverksamhet förutsätter, som beskrevs i avsnitt 3.2, att det gäller en definitiv förlust som kan anses utgöra en kostnad för intäkternas förvärvande och bibehållande, den behöver dock inte vara typisk för verksamheten.¹³⁸ Även borgenärers kostnader i samband med en ackordsuppörelse bör vara avdragsgilla enligt allmänna regler för avdragsrätt i näringsverksamhet. Efter förkunnandet av RÅ 2010 ref. 34 anses ackordsförluster avseende kapitaltillgångar berättiga till avdrag även i inkomstlagen näringsverksamhet.¹³⁹

När det gäller ackordsförluster på närstående företag är bedömningen av om en reell intressegemenskap föreligger avgörande för ett ackords skattefrihet; rättslaget beskrevs i avsnitt 3.3 – 3.3.2. Som tidigare konstaterat är det gäldenären som bär bevisbördan. Är gäldenären uppenbarligen inte på obestånd talar detta för att ackordet betingats av intressegemenskapen snarare än affärsmässiga skäl, likaså om andra borgenärer med betydande fordringar sannolikt inte skulle lämnat en likvärdig eftergift. Har skulden sitt ursprung i intressegemenskapen, exempelvis genom värdeöverföringar inom

¹³⁷ SKV 2013 s. 2562.

¹³⁸ Pelin s. 151 f.

¹³⁹ SKV 2013 s. 2562 f.

intressegemenskapen, talar det emot att ackordet är affärsmässigt betingat. Skattefriheten är alltså, som framgår av tidigare beskriven rättspraxis, betingad av om det finns en faktisk intressegemenskap.

Hur har då bedömningen gjorts i rättspraxis? I följande avsnitt berörs faktorer som påverkat bedömningen. Utgångspunkten är det urval av rättsfall som presenterades i avsnitt 3.3.1 och 3.3.2.

I rättspraxis ansågs förluster i ett dotterbolag, som uppstod som en direkt konsekvens av koncernens etablering på en ny marknad, ha motiverat en eftergift; denna ansågs därför motiverad av intressegemenskapen.¹⁴⁰

I ett annat fall uppvisade ett bolag stora förluster och kunde endast fortsätta sin verksamhet med stöd av en garantiförbindelse från moderbolaget. Eftergiften som senare lämnades ansågs motiverad av intressegemenskapen eftersom motsvarande garantier aldrig skulle lämnats till ett utomstående företag.¹⁴¹

I ett annat avgörande fanns det oklarheter i hur skulder kunnat ackumuleras under en längre period medan leveranserna fortlöpte, det gjordes också oförklarade värdeöverföringar mellan bolagen, inga av de övriga fordringsägarna hade beviljat ackord och det ansågs föreligga ett starkt samband mellan ackordets utformning och ett generationsskifte. Den sammantagna bedömningen utvisade att ackordet betingats av intressegemenskapen.¹⁴²

Som redan diskuterats i avsnitt 3.3.2 finns det vissa faktorer som talar för att ett ackord är affärsmässigt betingat; exempelvis om samma priser tillämpas gentemot utomstående avtalsparter, skulderna till andra leverantörer som inte har beviljat ackord är förhållandevis små och bolaget befinner sig på obestånd och behöver ackordet för att kunna fortsätta sin verksamhet.¹⁴³ Som tidigare nämnts görs fortfarande hänvisningar i rättspraxis till kriterierna som uppställdes i äldre förarbeten när man gör bedömningen av om ett ackord är affärsmässigt motiverat. Ett ackord kunde t.ex. anses betingat av intressegemenskap om inga andra borgenärer med fordringar av betydelse gav jämförliga ackord, eller om gäldenären uppenbart inte var insolvent. Avdragsbegränsningen gällde även om gäldenärens ekonomiska situation berodde på intressegemenskapen.¹⁴⁴

Bedömningen kan illustreras av följande rättsfall, som redogjordes för i avsnitt 3.3.2.

I ett mål sålde dotterbolaget främst moderbolagets produkter, moderbolaget hade betydande varufordringar på dotterbolaget men dotterbolagets situation var så svag att några återbetalningar var osannolika. Som tidigare nämnts får gäldenärens obestånd inte bero på värdeöverföringar till borgenären eller annars ha gjorts på grund av intressegemenskapen. I fallet var dotterbolagets ekonomiska situation så ansträngd att det enda alternativet till ett ackord var

¹⁴⁰ RÅ 1976 Aa 47.

¹⁴¹ RÅ 1990 not. 193.

¹⁴² KRNG 2004-05-27, mål nr 6944-2002.

¹⁴³ RÅ 1972 A 74.

¹⁴⁴ Se prop. 1980/81:68 s. 201 samt SOU 1964:29 s. 144 f.

likvidation. Moderbolaget kunde i så fall inte räkna med någon utdelning, medan övriga borgenärer – som inte lämnade några eftergifter – hade sådana säkerheter för sina fordringar att de inte bar någon risk (och därmed mindre incitament att ingå en ackordsöverenskommelse). Det fanns ingen anledning att misstänka att ackordet betingats av, eller uppkommit på grund av, intressegemenskapen; tvärtom fanns vederhäftiga kommersiella överväganden bakom. Dotterbolaget gav fördelar på en viktig marknad. En sammantagen bedömning visade att moderbolaget var berättigat till avdrag för sin ackordsförlust, eftersom ackordet ansågs betingat av affärsmässiga hänsyn.¹⁴⁵

I ett annat avgörande hade gäldenären en mycket ansträngd ekonomi, fast att en rekonstruktion genomfördes fick snart därefter en avveckling inledas. Här avgjorde det faktum att övriga borgenärer gjort nedskrivningar i samma grad, avdragsrätt medgavs.¹⁴⁶

5.4 Underskottsavdrag vid ackord

Inrullat underskott ska enligt 40 kap. 21 § IL reduceras med en summa motsvarande erhållet ackord. 40 kap. gäller inte skulder hänförliga till inkomstlagen tjänst eller kapital.

Som diskuterades i avsnitt 4.3 förekommer det i vissa fall att villkorade konstruktioner används i syfte att undgå begränsningen av underskottsavdrag. En bedömning av rättshandlingens verkliga innebörd ska i så fall göras. Av rättspraxis, som redogjordes för i avsnitt 2.2, 2.3, 4.2 och 4.3 (med underrubriker), framgår att gränsdragningen mellan olika former av tillskott och ackord varit något dunkel. Som diskuterades i avsnitt 5.1 har dock senare tillkommen rättspraxis (i detta avseende främst RÅ 2009 ref. 41, men i viss mån även RÅ 2010 ref. 34) kastat ett nytt ljus på bedömningen av omvandling av aktieägartillskott.

I några underrättsavgöranden har konstaterats att ett villkorat aktieägartillskott respektive ett villkorat borgenärstillskott som lämnades när bolaget var på obestånd och som förenades med återbetalningsvillkor gentemot aktieägarna (inte bolaget) definitivt bortföll genom de villkorade tillskotten. Dessa ansågs alltså i praktiken utgöra underhandsackord som skulle reducera avdrag för inrullat underskott.¹⁴⁷ Som tidigare nämnts ansågs konstruktionerna utgöra försök till kringgåenden.

Det är visserligen kammarrättsdomar, men de ligger i linje med vad som fastslagits i den rättspraxis, bl.a. NJA 1988 s. 620 och RÅ 1987 ref. 145, som behandlats tidigare i uppsatsen, särskilt avsnitt 2.3, så de kan vara av något intresse som illustration av värderingen av villkorade tillskott, även om de i sig saknar prejudikatvärde baseras bedömningen i väsentliga delar på ett prejudikat som säkerligen haft avgörande betydelse om samma mål avgjorts i en högre instans. Återbetalning från ett aktiebolag förutsätter

¹⁴⁵ RÅ 1987 not. 439.

¹⁴⁶ KRNS 2003-10-13, mål nr 4011-02.

¹⁴⁷ KRNJ 2002-09-05, mål nr 2355-2356-2000, KRNG 2003-05-13, mål nr 666-01 och KRNJ 2002-09-13, mål nr 2013-00.

fortfarande beslut av bolagsstämman,¹⁴⁸ vilket slutsatsen i NJA 1988 s. 620 baserades på, så avgörandet har rimligtvis alltså ett prejudikatvärde. Om ett nytt prejudikat meddelades idag kunde bedömningen av villkorade tillskott mycket väl bli samma som i NJA 1988 s. 620 (och förvisso även ovanstående kammarrättsdomar), ifall avtalsvillkoren riktades mot aktieägarna och inte mot bolaget självt. Som tidigare redogjorts för är en rättshandlings formella beteckning av mindre intresse än dess faktiska innebörd, se redogörelsen i avsnitt 2, med tillhörande underrubriker. Rimligtvis innebär behandlingen i rättspraxis att en form av genomsyn kan tillämpas på olika konstlade konstruktioner vars huvudsakliga syfte är att undgå exempelvis avdragsbegränsningar vid ackord eller uppnå skattefrihet för tillskott som egentligen är skattepliktiga.

Ett annat avgörande, som behandlats i avsnitt 2.2.2 och 4.2.2, gällde omvandling av en fordran till ett aktieägartillskott där återbetalningsvillkoren uppställts gentemot bolaget. Eftergiften ansågs på grund av dessa villkor inte definitivt och oåterkalleligt avyttrad, och utgjorde därmed inte ett ackord. Reglerna om begränsning av underskottsavdrag skulle därmed inte tillämpas.¹⁴⁹

Bedömningen i ett senare avgörande, som redan behandlats i avsnitt 2.2.3.2 och 2.3, gällde en eftergift förenad med återbetalningsvillkor som uppställts gentemot aktieägarna.¹⁵⁰ Det var inte visat att bolaget var på obestånd när eftergiften lämnades. Eftergiften bedömdes som ett villkorat kapitaltillskott istället för ett ackord, som alltså inte omfattades av reglerna om begränsning av underskottsavdrag.

Om exempelvis ett aktiebolag är delägare i ett handelsbolag, eller kommanditbolag, som erhåller ackord, uppkommer som behandlades i avsnitt 4.5, fråga om hur 40 kap. 21 § IL ska tillämpas och framför allt vilket bolags underskott som avses. I rättspraxis har fastslagits att det i dessa fall är aktiebolagets underskott som ska begränsas.¹⁵¹ Av rättspraxis framgår att underskottet inte ska reduceras om aktiebolaget inte gick med förlust året innan ackordet lämnades, jfr RÅ 2003 not. 80 och 81.¹⁵²

5.5 Avslutande kommentarer

Ett ackord är i princip en definitiv avyttring, ett offentligt ackord kan förvisso förverkas enligt 3 kap. 27 § LFR, men det krävs så speciella omständigheter för att detta ska aktualiseras att jag instämmer i rättspraxis slutsats att ett ackord är definitivt innan ett eventuellt förverkande aktualiseras.

¹⁴⁸ Även enligt nya aktiebolagslagen, som ersatte den som gällde när avgörandena förkunnades, finns motsvarande krav på stämmobeslut i dess 17 och 18 kap.

¹⁴⁹ KRNS 2009-12-28, mål nr 2907-09. Prövningstillstånd meddelades ej, se Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 31 augusti 2010, mål nr 1283-10.

¹⁵⁰ KRNJ 2010-08-26, mål nr 2052-2053-09.

¹⁵¹ RÅ 2007 ref. 87 och RÅ 2002 not. 143.

¹⁵² Se RÅ 2003 not. 80 och 81, samt SKV 2013 s. 2566.

Det tidigare oklara rättsläget kring bedömningen av avyttringsbegreppet har klarnat genom ett par nyligen tillkomna avgöranden; se den tidigare skildringen av RÅ 2009 ref. 41 och RÅ 2010 ref. 34. Nu vet vi att en fordran kan anses definitivt avyttrad, genom såväl ovillkorat aktieägartillskott som ackord, även om den saknar marknadsvärde. Eftergift av en fordran kan alltså anses likvärdigt med avyttring, eftersom fordran definitivt upphör att gälla till den del den satts ned genom ett villkorslöst ackord, och berättiga till avdrag för ackordsförlust i såväl inkomstslaget näringsverksamhet som inkomstslaget kapital.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Kommittédirektiv

Dir. 2007:29, *Samordnat insolvensförfarande*

Statens offentliga utredningar

SOU 1964:29, *Koncernbidrag m.m.*

SOU 1970:75, *Utsökningsrätt X.*

SOU 1989:33, *Utredningen för reformerad inkomstbeskattning.*

SOU 2010:2, *Ett samlat insolvensförfarande*

Propositioner

Prop. 1960:30, *Lag om förlustavdrag*

Prop. 1975:6, *Om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.*

Prop. 1980/81:68, *Förslag till ändrade regler för den skattemässiga behandlingen av inventarier, fastigheter och pågående arbeten m.m.*

Prop. 1989/90:110, *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*

Prop. 1995/96:5, *Lag om företagsrekonstruktion*

Prop. 1999/00:2, *Inkomstskattelagen*

Litteratur

Bergström, Sture; Andersson, Torbjörn; Håstad, Torgny; Lindblom, Per Henrik (2002). *Juridikens termer*. Nionde upplagan. Falköping: Liber. (Ref. Bergström)

Edström, Mikael; Lundén, Björn & Bokelund Svensson, Ulf (1999). *Konkurs & ackord*. 1 uppl. Näsviken: Björn Lundén information. (Ref. Edström m.fl.)

Folkesson, Enar (2009). *Företaget i ekonomisk kris: en inblick i insolvensjuridiken*. Sjunde uppdaterade uppl. Stockholm: Talentum. (Ref. Folkesson)

Grege, Göran (1996). *Beskattning vid formellt och informellt ackord: en undersökning om obestånd vid inkomstbeskattning*. Lic.-avh. Stockholm: Univ. (Ref. Grege)

Hellners, Tryggve & Mellqvist, Mikael (1997). *Företagsrekonstruktionslagen: En kommentar*. 1:1 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik. (Ref. Hellners & Mellqvist)

- Heuman, Lars (2007). *Specialprocess: utsökning och konkurs*. 6., omarb. uppl. Stockholm: Norstedts juridik. (Ref. Heuman)
- Mattsson, Nils (1994). *Skattepolitik: en introduktion*. 4., [omarb. och rev.] uppl. Uppsala: Iustus. (Ref. Mattsson)
- Mellqvist, Mikael (2011). *Obeståndsrätten: en introduktion*. 6. uppl. Stockholm: Norstedts juridik. (Ref. Mellqvist)
- Möller, Mikael & Jönzén, Jan (red.) (2009). *Insolvensrättsligt forum 2007*. Uppsala: Iustus. (Ref. Möller & Jönzén)
- Pelin, Lars & Elwing, Carl Magnus (2003). *Inkomstbeskattning vid konkurs och ackord*. Lund: Palmkron. (Ref. Pelin)
- Persson, Annina H. & Karlsson-Tuula, Marie (2001). *Företagsrekonstruktion - i teori och praktik*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik. (Ref. Persson & Karlsson-Tuula)
- RSV, *Konkurs, företagsrekonstruktion & ackord*. 4. utg. (1998). Solna: Riksskatteverket (RSV). (Ref. RSV)
- Welamson, Lars (1961). *Konkursrätt*. Stockholm: Norstedt. (Ref. Welamson (1961))
- Welamson, Lars (1997). *Konkurs*. 9., omarb. uppl. Stockholm: Norstedts juridik. (Ref. Welamson (1997))
- Welamson, Lars & Mellqvist, Mikael (2013). *Konkurs och annan insolvensrätt*. 11 rev. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik. (Ref. Welamson & Mellqvist)

Artiklar

- Grege, Göran (1992). *Inkomstbeskattning vid obestånd*. Svensk Skattetidning, 1992, s. 342-383. Stockholm: Svensk skattetidning (Ref. Grege (1992))
- Staberg, Lennart (2005). *Avdrag för förluster på lånefordran i samband med underhandsackord och ackordsliknande uppgörelser*. Skattenytt nr 4, 2005 s. 143-156. (Ref. Staberg)
- Wiman, Bertil. *Koncernbeskattning*, Skattenytt 1991, s 365-369. (Ref. Wiman)
- Virin, Niclas (2008). *Varför obegränsade förlustavdrag? – Varför inte?* Svensk Skattetidning nr 10, 2008. S. 765-788. (Ref. Virin (2008))
- Virin, Niclas (utan årtal). *Förlust på grund av ackord är avdragsgill i inkomstslaget kapital*. Hämtat 2013-01-05 från: <http://niclasvirin.com/rattsfall/2010-3799-09/2010-3799-09.shtml>. (Ref. Virin)

Skatteverkets rättsinformation

Handledningar

Skatteverket (2009). *Handledning för beskattning av inkomst vid 2009 års taxering, del 3*. Publicerad mars 2009. Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/handledningarhandbocker/beskattningsavinkomstskv399/beskattningsavinkomst/2009.4.58a1634211f85df4dc80005502.html> (Ref. SKV 2009)

Skatteverket (2013). *Handledning för beskattning av inkomst vid 2013 års taxering, del 4*. Publicerad mars 2013. Elektronisk källa, hämtad 2013-04-01 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/handledningarhandbocker/beskattningsavinkomstskv399/beskattningsavinkomst/2013.4.7afdf8a313d3421e9a9154c.html> (Ref. SKV 2013)

Ställningstaganden

Skatteverkets ställningstagande (2004). *Beloppsspärr och ackord vid underskott*, dnr 130 704433-04/111. Publicerad 2004-12-17. Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2004/stallningstaganden2004/13070443304111.5.5c13cb6b1198121ee8580001144.html> (Ref. SKV, *Beloppsspärr och ackord vid underskott*)

Skatteverkets ställningstagande (2005). *Förluster på fordringar på eget bolag vid konkurs*, dnr 131 478187-05/111. Publicerad 2005-11-08.

Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2005/stallningstaganden2005/13147818705111.5.3ae1aa711199abc9e368000595.html> (Ref. SKV, *Förluster på fordringar på eget bolag vid konkurs*)

Skatteverkets ställningstagande (2006). *Ackord och reducering av underskott*, dnr 131 30493-06/111. Publicerad 2006-01-24. Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2006/stallningstaganden2006/1313049306111.5.49fb85051197aa37a4d8000510.html> (Ref. SKV, *Ackord och reducering av underskott*)

Skatteverkets ställningstagande (2006). *Kapitaltillskott till underskottsföretag*, dnr 131 61025-06/111. Publicerad 2006-02-01.

Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2006/stallningstaganden2006/1316102506111.5.49fb85051197aa37a4d8000487.html> (Ref. SKV, *Kapitaltillskott till underskottsföretag*)

Skatteverkets ställningstagande (2008). *Företagsrekonstruktion och överlämnande av fordringar för indrivning samt anstånd i ackordssituationer*, dnr 131 299987-08/111. Publicerad 2008-06-11.

Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2008/stallningstaganden2008/13129998708111.5.121b82f011a74172e588000451.html> (Ref. SKV, *Företagsrekonstruktion och överlämnande av fordringar*)

Skatteverkets ställningstagande (2010). *Avdrag för förlust på fordran vid definitivt avstående*, dnr 131 582206-10/111. Publicerad 2010-09-07.

Elektronisk källa, hämtad 2013-01-06 från:

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/2010/stallningstaganden2010/13158220610111.5.1a098b721295c544e1f800023587.html> (Ref. SKV, *Avdrag för förlust på fordran vid definitivt avstående*)

Övrigt

Lindskog, Stefan. Sakkunniguttalande i Länsrättens i Göteborg och Bohus län dom den 11 december 1996 i mål nr S 445-96, s. 5. (Ref. Lindskog)

Pelin, Lars. Telefonintervju den 2 maj 2013.

Zeteo (utan årtal). *Lagkommentar till 40 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229)*. Hämtat 2013-01-04 från: zeteo.nj.se

Rättsfallsförteckning

Riksskattenämnden

RN 1960 4:4

RN 1962 4:5

RN 1971 1:2

Nytt Juridiskt Arkiv

NJA 1960 s. 114

NJA 1988 s. 620

NJA 1994 s. 336

Regeringsrättens årsbok

RÅ 1929 Fi 2032

RÅ 1929 Fi 396

RÅ 1937 Fi 33

RÅ 1938 ref. 11

RÅ 1953 Fi 1626

RÅ 1956 Fi 147

RÅ 1963 ref. 48

RÅ 1968 Fi 1813

RÅ 1972 A 74

RÅ 1976 Aa 47

RÅ 1977 ref. 39

RÅ 1983 Aa 128

RÅ 1984 1:60

RÅ 1985 1:86

RÅ 1987 not. 439

RÅ 1987 ref. 145

RÅ 1988 ref. 85

RÅ 1990 not. 193

RÅ 1996 ref. 102

RÅ 1999 ref. 59

RÅ 2002 not. 143

RÅ 2002 not. 216

RÅ 2002 ref. 105

RÅ 2002 ref. 106

RÅ 2002 ref. 107

RÅ 2003 not. 80

RÅ 2003 not. 81

RÅ 2004 not 158

RÅ 2004 not. 159

RÅ 2004 ref. 142

RÅ 2007 ref. 87

RÅ 2009 ref. 41

RÅ 2010 ref. 34

Högsta förvaltningsdomstolens dom den 8 oktober 2002, mål nr 2717-1999.

Högsta förvaltningsdomstolens dom den 23 mars 2009, mål nr 4730-4731-06.

Högsta förvaltningsdomstolens domar 17 mars 2010, mål nr 5401-09 och 3799-09.

Högsta förvaltningsdomstolens beslut

Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 28 april 2008, mål nr 7137-05.

Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 31 augusti 2010, mål nr 1283-10.

Kammarrätterna

Kammarrättens i Göteborg dom den 25 augusti 1999, mål nr 459-97.

Kammarrättens i Jönköping dom den 5 september 2002, mål nr 2355-2356-2000.

Kammarrättens i Jönköping dom den 13 september 2002, mål nr 2013-00.

Kammarrättens i Göteborg dom den 13 maj 2003, mål nr 2677-01.

Kammarrättens i Göteborg dom den 13 maj 2003, mål nr 666-01.

Kammarrättens i Göteborg dom den 26 maj 2003, mål nr 6638-01.

kammarrättens i Stockholm dom den 13 oktober 2003, mål nr 4011-02.

Kammarrättens i Jönköping dom den 31 oktober 2003, mål nr 1629-01.

Kammarrättens i Göteborg dom den 27 maj 2004, mål nr 6944-2002.

Kammarrättens i Jönköping dom den 18 oktober 2005, mål nr 215-04.

Kammarrättens i Göteborg dom den 15 maj 2008, mål nr 7417-06.

Kammarrättens i Stockholm dom den 28 december 2009, mål nr mål nr 2413-09 och 2907-09.

Kammarrättens i Jönköping dom den 26 augusti 2010, mål nr 2052-2053-09.

Kammarrättens i Jönköping dom den 8 januari 2013, mål nr 2221-12.

Länsrätterna

Länsrättens i Stockholms län dom meddelad den 20 februari 2009 i mål nr 5022-07, 5023-07 och 5025-07.

Länsrättens i Göteborg och Bohus län dom meddelad den 11 december 1996 i mål nr S 445-96.

Länsrättens i Skåne län dom meddelad den 6 mars 2001 i mål nr 6260-99.